

Odkrywczy Lokalnych Skarbów

Polsko - Amerykańska Fundacja Wolności
Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży
Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych w Wojnowie

BIBLIOTEKA PROGRAMU AKADEMII „RÓWNAĆ SZANSE”

Odkrywcy Lokalnych Skarbów

Pod redakcją Aldony Szwajca

Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych w Wojnowie
Wojnowo 2008

Koordynator projektu

Stanisław Szwajca

Tekst

Renata Kaja

Dorota Politowicz

Aldona Szwajca

Redakcja

Aldona Szwajca

Konsultacja merytoryczna serii

Danuta Daszkiewicz

Sławomir Jaskulski

Korekta tekstu

Stanisław Szwajca

Rysunki

Marek Rona

Fotografie

Archiwum Stowarzyszenia Inicjatyw Lokalnych w Wojnowie

Projekt okładki

Marcin Chomicki

Wydawca

Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych w Wojnowie

Wojnowo 1

86-014 Sicienko

Wydanie pierwsze

ISBN 978-83-924896-2-7

Skład i druk

www.rekpol.eu

SPIIS TREŚCI

Wstęp - DLA KOGO TA KSIĄŻKA?.....	5
Ścieżka 1. PRZESZLIŚMY DŁUGĄ DROGĘ - NAM SIĘ UDAŁO!	7
Ścieżka 2. ZANIM ZACZNIECIE ODKRYWAĆ	13
1. Jakie „skarby” możecie odkryć po drodze?	14
2. Przewodnicy po krętych ścieżkach	16
3. Ekwipunek odkrywcy	17
4. Droga bywa wyboista	19
5. Kodeks odkrywcy	21
Ścieżka 3. RUSZAMY PO „SKARBY”	23
1. Odkrywcy zaczynają działania - diagnoza lokalnych zasobów	24
2. Poszukiwanie i opracowanie informacji o „skarbie”	30
3. Zajęcia terenowe	36
4. Upowszechnianie informacji w środowisku	38
Ścieżka 4. CO WIĘCEJ MOŻNA ZROBIĆ? ODKRYWANIE NOWYCH DRÓG ..	41
1. A może napisać projekt?	42
2. Jak przygotować karty pracy?	43
3. Modele i makiety	44
4. Legendy, opowieści, niesamowite historie	45
5. Sposób na przedstawienie teatralne	47
6. Jak zaprezentować fotografie?	49
7. Konkursy	53
Ścieżka 5. DOSZLIŚMY DO CELU - EWALUACJA	55
Ścieżka 6. SZCZĘŚLIWEJ DROGI, JUŻ CZAS...	59

WSTĘP

*Cieszył się wędrówką do nieznanych miejsc (...),
a trudy wynagradzała mu pasja poznania.
/Owidiusz/*

Dla kogo ta książka?

Publikacja skierowana jest do każdego, kto chce zrobić coś wyjątkowego i pożytecznego w swojej „małej ojczyźnie”. Choć brzmi to dosyć ogólnie, zapewniamy, że po zapoznaniu się z jej treścią, na pewno powstaną pomysły na to, jak zaangażować młodzież w odkrywanie lokalnych zasobów i ich historii.

Książka jest rodzajem podręcznika dla potencjalnych poszukiwaczy „skarbów”, które ukryte są w Waszych miejscowościach. Zawiera ona zbiór porad dotyczących poszukiwań: gdzie i czego szukać, jakiego używać sprzętu, jakimi zasadami powinni kierować się uczestnicy, jakie działania mogą podejmować.

Główną część publikacji stanowi opis metody poszukiwań - od etapu diagnozy lokalnych zasobów, przez odkrywanie i dokumentację historii „skarbu”, po upowszechnianie go w środowisku.

Zachęcamy do skorzystania z przedstawionego pomysłu - sprawdziliśmy w praktyce, jak proponowane przedsięwzięcie może przyczynić się do rozwoju młodzieży wiejskiej, wyrównywania jej szans edukacyjnych i aktywizacji środowiska lokalnego. Również i Wy możecie przekonać się, że odkrywanie „skarbu” stanie się dla młodych ludzi źródłem satysfakcji i dumy z gromadzenia wiedzy o własnej miejscowości, wpłynie na rozwój ich umiejętności i kompetencji społecznych oraz na wzrost poczucia własnej wartości i identyfikację z miejscem zamieszkania. Będą to osobiste „zdobycze” odkrywców, które ich wzbogacą o nowe doświadczenia, wartości i postawy.

A zatem...

jeżeli młodzież w Waszym środowisku:

- ☐ jest przekonana, że mieszka w miejscowości pozbawionej jakichkolwiek walorów,
- ☐ niewiele potrafi powiedzieć o historii swojej miejscowości i rodziny,
- ☐ lekceważąco wypowiada się o swoim miejscu zamieszkania,
- ☐ wstydzi się tego, że mieszka na wsi,
- ☐ posiada niską samoocenę,
- ☐ jest słabo zmotywowana i charakteryzuje ją tzw. „słomiany zapal”,
- ☐ narzeka na nudę i brak zajęć w czasie wolnym...

jeżeli Wy:

- ☐ posiadacie pasję,
- ☐ pracujecie z młodzieżą lub chcecie poświęcić jej swój czas,
- ☐ potraficie zgromadzić wokół siebie ludzi o podobnych zainteresowaniach i chętnych do działania,
- ☐ umiecie dziwić się i wchodzić w rolę odkrywcy,
- ☐ potraficie słuchać młodych ludzi,
- ☐ szukacie inspiracji do działań wielowątkowych,
- ☐ poszukujecie pomysłów zakorzenionych w środowisku...

jeżeli jesteście związani z lokalną:

- ☐ organizacją - stowarzyszeniem, klubem, drużyną harcerską,
- ☐ instytucją kulturalną - ośrodkiem kultury, świetlicą wiejską, biblioteką,
- ☐ placówką oświatową
- ☐ grupą nieformalną
- ☐ administracją samorządową...

... to znaczy, że ta publikacja jest dla Was!

ŚCIEŻKA 1

PRZESZLIŚMY DŁUGĄ DROGĘ - NAM SIĘ UDAŁO!

*Každy z nas jest Odysem,
co wraca do swej Itaki.
/Leopold Staff/*

W czasie wędrówki tą ścieżką opowiemy Wam, jak zrealizowaliśmy nasz projekt pt. „Przedmoście Bydgoskie”. Poznacie m.in.:

- ☛ cel projektu,
- ☛ wykorzystany przez nas zasób,
- ☛ etapy prac,
- ☛ efekty działań.

Projekt „Przedmoście Bydgoskie” Stowarzyszenia Inicjatyw Lokalnych w Wojnowie, to projekt modelowy, realizowany w latach 2004 - 2007 w ramach Programu „Równać Szanse” Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, przy współpracy Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży.

cel projektu

Celem projektu było wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży wiejskiej poprzez rozwijanie umiejętności diagnozowania i właściwego wykorzystywania lokalnych zasobów historyczno-kulturowych. Umiejętność określania zasobów otoczenia oraz oceny własnych mocnych i słabych stron jest sprawnością niezbędną w życiu każdego człowieka, pozwalającą na samodzielne realizowanie stawianych sobie celów.

wykorzystany zasób

Zasobem wykorzystanym w projekcie „Przedmoście Bydgoskie” było 17 schronów bojowych z okresu II wojny światowej, rozsianych po okolicznych lasach i prawie zapomnianych przez mieszkańców. To wokół nich zogniskowane były działania młodzieży, to one stały się środkiem do rozwoju umiejętności młodych uczestników.

etapy prac

Realizacja projektu obejmowała cztery etapy działań młodzieży:

- odkrycie zasobu,
- poznanie, rozumiane jako wieloaspektowe „dotknięcie” jego historii,
- obcowanie z zasobem i otoczenie go opieką,
- upowszechnienie „skarbu” w środowisku.

odkrycie

Dzięki współpracy z archeologiem, historykami, leśniczym i żyjącymi świadkami historii udało się zlokalizować umocnienia wojskowe Przedmościa Bydgoskiego.

Z notatnika odkrywcy...

Zimą A.D. 2004 roku wyruszyliśmy na wyprawę. Niestraszny był nam mróz, śnieg, ani zagmatwane mapy terenu. Bohatersko pokonywaliśmy lasy, pola, drogi i bezdroża w poszukiwaniu "skarbów". Nasz trud opłacił się! Do wiosny odkryliśmy ich aż 17!

Gdy lody puściły, przyszła kolej na dokładne pomiary naszych „bogactw”. Zważyć ich nie mogliśmy, za to zmierzyć... Na wszystkie sposoby! W ruch poszły taśmy miernicze, GPS, drogomierz, a nawet niwelator zaprzyjaźnionego archeologa!

Wywiady z mieszkańcami, wizyty w instytucjach kulturalnych, analiza literatury i dokumentów oraz udział w odczytach pozwoliły nam zgromadzić sporo informacji na temat umocnień. Materiały te wykorzystaliśmy do przygotowania opracowań: przewodnika, kart pracy, tablic informacyjnych, prezentacji multimedialnych, wystaw itp.

poznawanie

Z notatnika odkrywcy...

Odnaleźliśmy „skarby” - wiemy, gdzie są ukryte w ziemi, w jakiej odległości, ile czasu potrzeba, aby do nich dotrzeć. Ale... Jaką one mają wartość? Od kiedy tu się znajdują? Do kogo należały i dlaczego je pozostawiono? Co głowa, to pomysł!

Ponownie wyruszyliśmy w teren, aby „miejscowi” uchylili nam rąbka tajemnicy. Oj, nasłuchaliśmy się ciekawych historii! Były opowieści i straszne, i śmieszne, tajemnicze i nieprawdopodobne. Należało rozwiać wątpliwości i dotrzeć do źródeł. Szperanie w archiwum było bardzo ciekawe, wycieczki do twierdz i muzeów rewelacyjne, ale literatura historyczna stała się udziałem tylko garstki najodważniejszych. A i spośród nich wielu nie doczekało końca rozdziału...

Po trwających prawie rok poszukiwaniach informacji, objuczeni notatkami, „kserówkami”, zdjęciami wróciliśmy do bazy, by uporządkować materiały. Stworzyliśmy m.in. przewodnik i tablice informacyjne dla zbłąkanych wędrowców, którzy podążać będą wyznaczonym przez nas szlakiem.

Obcowanie z zasobem polegało na uporządkowaniu terenu wokół schronów (wycięcie zarośli, odkopywanie, zbieranie śmieci). Atrakcyjnym zajęciem były prowadzone pod okiem archeologa odkrywki oraz rekonstrukcja fragmentów okopów i rowów dobiegowych, a także udział w wyznaczaniu szlaku turystycznego „Umocnienia Przedmościa Bydgoskiego”.

Z notatnika odkrywcy...

Odnalezione „skarby” musieliśmy wydobyć na światło dzienne. Ze względu na ogrom zdobyczy, sami nie dalibyśmy rady. Na szczęście szybko wokół schronów zaroilo się od innych, żądnych przygód i doświadczonych odkrywców, którzy wzięli na siebie najcięższe prace. Przez wiele miesięcy rąbaliśmy, kopaliśmy, kopaliśmy, kopaliśmy... „Słaba płeć” w niczym nam nie ustępowała, a podczas odkrywek archeologicznych, korowania słupków do szalowania okopów i transportu tablic informacyjnych była wręcz niezastąpiona!

Promocja naszego „skarbu” i prowadzonych działań zaowocowała nawiązaniem współpracy z wieloma instytucjami, organizacjami i pasjonatami oraz sprawiła, że schrony stały się lokalną atrakcją.

promocja

Z notatnika odkrywcy...

Hektolitry wylanego potu nie poszły na marne! W końcu mogliśmy zacząć świętować! Nasze „skarby” adoptowaliśmy i od tego czasu wszystkim chwalimy się tym bogactwem.

O każdej porze roku zaglądają do nas piesi i zmotoryzowani poszukiwacze oraz starsi i młodzi badacze historii. Kto nie czuje się na siłach, by na własne oczy zobaczyć odkrycie, może przeczytać o nim w przewodniku lub obejrzeć prezentację na CD.

Na tym nasze działania nie zakończyły się - rodziły się nowe pomysły, dołączały kolejne osoby, w dalsze odkrywanie lokalnych „skarbów” zaangażowały się całe rodziny.

kontynuacje

Z notatnika odkrywcy...

Gorączka poszukiwania ogarnęła wszystkich w okolicy! Na liście „skarbów” pojawiły się m.in. najstarsze fotografie rodzinne, drzewa genealogiczne, stare sprzęty, historie przydrożnych kapliczek, miejscowe legendy i opowieści niesamowite. Oj, działa się! Każdy chciał pochwalić się swoimi zdobyczami!

efekty

Młodzież, która uczestniczyła w projekcie:

- do dziś odczuwa związek z odkrytym „skarbem”, mówiąc o nim: „nasze schrony”, „nasz szlak”, „nasze Przedmoście”,
- nie wstydzi się swojego miejsca zamieszkania,
- potrafi dostrzegać walory okolicy,
- proponuje własne rozwiązania problemów i podejmuje nowe działania na rzecz środowiska.

Dla uczestników projektu świadomość, że byli najważniejszym ogniwem odkrywania, że przyczynili się do przybliżenia innym historii i wiedzy o miejscu zamieszkania podniosła ich samoocenę, dała im możliwość przeżycia sukcesu i wpłynęła na prestiż w środowisku. Odkrycie zasobu sprawiło, że dla wielu mieszkańców ich miejscowość zyskała niepowtarzalny charakter i stała się powodem do dumy.

W większości polskich miejscowości można znaleźć zasób, wokół którego możliwa będzie realizacja przedsięwzięcia podobnego do tego, które proponujemy. Niech niniejsza publikacja, w której zawarliśmy nasze czteroletnie doświadczenie, posłuży Wam jako przewodnik po ścieżkach, drogach i bezdrożach odkrywania lokalnych „skarbów”.

ŚCIEŻKA 2

ZANIM ZACZNIECIE ODKRYWAĆ

*Przed wejściem na szczyt
trzeba wpierw oswoić się z pagórkami.
/Kazimierz Chyła/*

Przed wyruszeniem na poszukiwania „skarbu”, pomożemy Wam przygotować się do wyprawy. Podpowiemy m.in.:

- ☞ Jakie „skarby” możecie odkryć po drodze?
- ☞ Kto może pomóc Wam w dotarciu do celu?
- ☞ Jaki ekwipunek powinien posiadać poszukiwacz?
- ☞ Jakie problemy możecie napotkać w drodze?
- ☞ Jakimi zasadami powinien kierować się odkrywca?

1. Jakie „skarby” możecie odkryć po drodze?

Bardzo rzadko miejsce, w którym mieszkacie jest pozbawione jakichkolwiek walorów. Jednak nie każdy potrafi je wskazać. Dlaczego? Przyczyny mogą być różne. Może lokalne „skarby” tkwią zapomniane w leśnej gęstwinie, pokryte warstwą ziemi, niewidoczne dla oczu i czekają na swego odkrywcę? A może „od zawsze” są tuż obok, ale wrosły w miejscowy krajobraz i spowszedniały do tego stopnia, że mijając je codziennie, nie dostrzegacie ich istnienia? Niekiedy potrzeba kogoś, kto zapyta o dany obiekt, jego pochodzenie lub historię, aby na nowo zdziwić się jego obecnością.

Zasoby to wspólne dobra publiczne, które mogą być wykorzystywane przez wiele osób bez wzajemnego uszczerbku. Najprościej mówiąc: zasoby to „skarby” przeszłości, które są w Waszych miejscowościach i czekają na odkrycie, dzięki czemu staną się ważną atrakcją „małej ojczyzny” i źródłem identyfikacji społeczności z miejscem zamieszkania.

*co to jest
zasób?*

Czym powinien charakteryzować się zasób?

*cechy
zasobu*

Zasób historyczno-kulturowy wykorzystywany w proponowanym działaniu, to obiekt:

- ☐ materialny,
- ☐ o wartości historycznej lub sentymentalnej (związany z wydarzeniem historycznym, epoką, stylem, wspomnieniami),
- ☐ będący nośnikiem informacji o danym miejscu, o wrażliwości kulturowej mieszkańców, o systemie wartości, o sposobie ich życia,
- ☐ tajemniczy, o mało znanej historii (jego losy, przeznaczenie, rola nie są zbadane i opracowane),
- ☐ działający na wyobraźnię,
- ☐ ogólnie dostępny (nieleżący na terenie prywatnym, chociaż decyzja należy do właściciela gruntu),
- ☐ bezpieczny (niezagrożający życiu i zdrowiu).

Co może być zasobem historyczno-kulturowym?

*przykłady
zasobów*

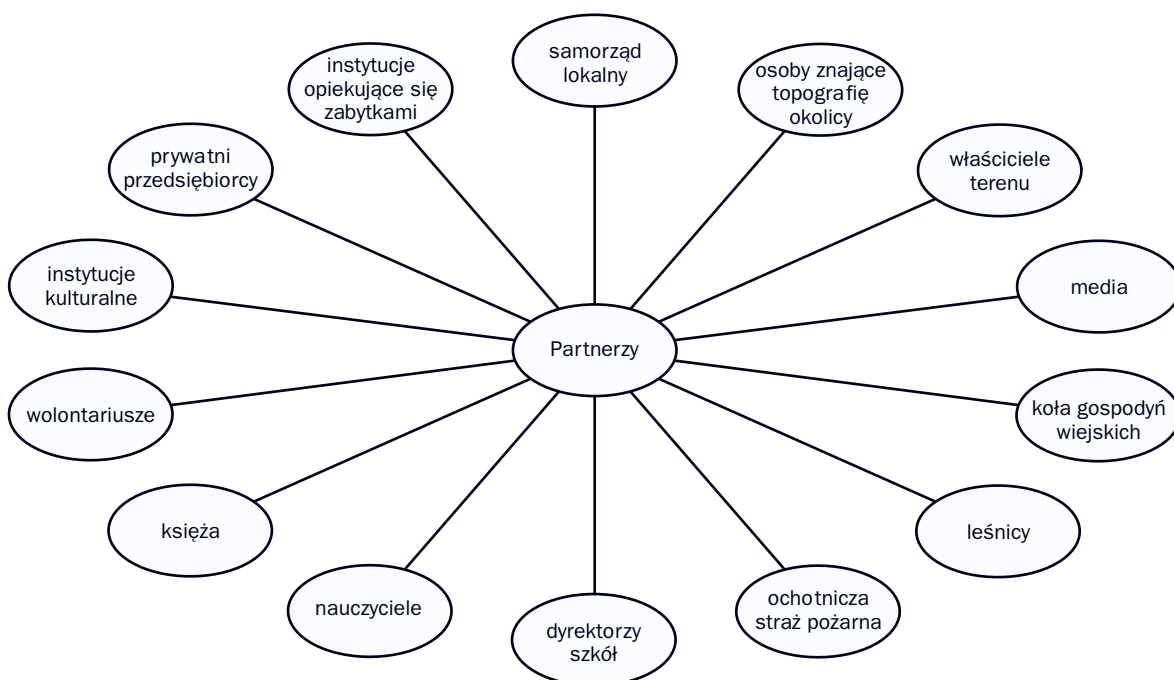
Budowle	Budynki	Obiekty sakralne	Inne
schrony bojowe wojenne umocnienia ziemne wiadukty mosty przepusty śluzy studnie pozostałości dawnego osadnictwa kopalnie tunele itp.	ruiny zamków pałace najstarsze domy w okolicy wiatraki i młyny kuźnie budynki dawnych szkół gorzelnie mleczarnie spichlerze magazyny itp.	kaplice kościelne i cmentarne kościoły synagogi dzwonnice opuszczone cmentarze najstarsze nagrobki cmentarne mogiły przydrożne figurki i krzyże itp.	parki podworskie folwarki żurawie pompy dawne sprzęty gospodarstwa domowego bramy kurhany pomniki miejsca pamięci narodowej itp.

2. Przewodnicy po krętych ścieżkach

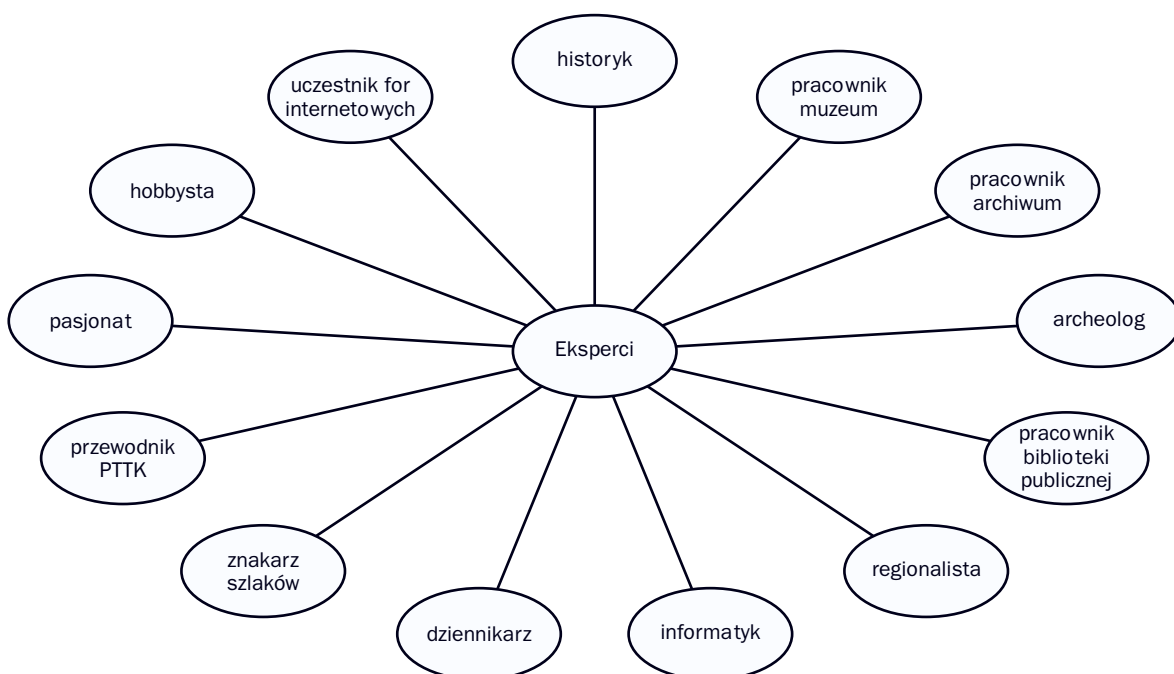
Odkrywanie „skarbów” jest przedsięwzięciem o charakterze środowiskowym, dlatego starajcie się włączyć w działania i uzyskać wsparcie jak największej liczby lokalnych partnerów. W osiągnięciu sukcesu pomoże Wam również nawiązanie współpracy z fachowcami w różnych dziedzinach.

Kto może być partnerem Waszych działań?

Jakich ekspertów możecie zaprosić do współpracy?

3. Ekwipunek odkrywcy

Stając przed wyzwaniem odkrywania, musicie zadbać o odpowiednie narzędzia, urządzenia i materiały niezbędne do efektywnej pracy. Nic bowiem nie studzi zapału młodzieży bardziej, niż brak podstawowego wyposażenia. Dobre przygotowanie gwarantuje odniesienie sukcesu!

Do zajęć terenowych, w czasie których ustalać będziecie rozmieszczenie lub lokalizację zasobów, gromadzić dane ilościowe o obiekcie oraz prowadzić prace porządkowe, potrzebne będą:

- ☐ mapy terenu,
- ☐ taśma miernicza, drogomierz lub nawigacja satelitarna GPS,
- ☐ narzędzia do prac ziemnych (szpadle, łopaty, grabie, siekiery, sekatory) - mogą je przynieść uczestnicy zajęć, ale warto też mieć kilka w zapasie,
- ☐ worki na śmieci,
- ☐ miotły, szczotki metalowe i inne narzędzia potrzebne do oczyszczania pomników, grobów, murów,
- ☐ zależnie od zakresu prac konserwatorskich: farba, pędzle, deski, gwoździe, cement do zamocowania tablic itp.
- ☐ rękawice robocze, odpowiednie obuwie i odzież,
- ☐ środki opatrunkowe oraz preparaty odstraszające komary i kleszcze.

*narzędzia
do prac
terenowych*

Aby uniknąć zamiany prywatnych narzędzi, właściciele powinni oznaczyć je swoimi inicjałami.

W czasie zajęć w terenie, zwłaszcza w okresie letnim, ważne jest zapewnienie uczestnikom napojów chłodzących.

W działaniach związanych z gromadzeniem i opracowaniem informacji o zasobie niezbędny będzie:

- ☐ aparat fotograficzny,
- ☐ dyktafon,
- ☐ sprzęt komputerowy (komputer, słuchawki, kopiarka, drukarka i skaner lub urządzenie wielofunkcyjne),
- ☐ notesy i długopisy.

Prace związane z promocją (wystawy, konkursy, imprezy międzypokoleniowe i środowiskowe itp.), wymagają użycia wielu artykułów papierniczych i piśmienniczych:

- ☐ brystole, papier do drukarki, papier fotograficzny,
- ☐ tusze, farby,
- ☐ antyramy lub tablice ekspozycyjne,
- ☐ szpilki, pinezki, masa mocująca itp.

Już na etapie planowania warto pozyskać sponsorów, którzy zapewnią Wam środki finansowe na:

- ☐ zakup niezbędnych materiałów i narzędzi,
- ☐ wykonanie tablic informacyjnych i oznaczeń obiektu,
- ☐ wydanie przewodnika, folderu lub informatora o zasobie,
- ☐ poczęstunek dla uczestników ognisk, imprez środowiskowych itp.
- ☐ transport na wyjazdy edukacyjne i opłacenie biletów wstępu, np. do muzeum,
- ☐ nagrody w konkursach.

4. Droga bywa wyboista

Realizując przedsięwzięcie, możecie natknąć się na trudności, które mogą nieco spowolnić wędrówkę do wybranego celu. Dlatego ważnym etapem przygotowania do wyprawy jest uświadomienie sobie zagrożeń i problemów, jakie możecie napotkać podczas realizacji działań oraz sposobów ich przezwyciężania.

Na drodze do odkrycia „skarbu” często będziecie mieć kontakt z ludźmi. Musicie mieć świadomość, że:

- 💣 Starsze osoby nie zawsze dokładnie pamiętają wydarzenia sprzed wielu lat lub ich subiektywna ocena historii może odbiegać od prawdy historycznej. Dlatego zebrane wiadomości należy porównywać z wiedzą naukową zawartą w literaturze. Jeżeli dane fakty nie zostały nigdzie opracowane, warto konfrontować informacje, przeprowadzając wywiady z wieloma osobami.
- 💣 W czasie rozmów z mieszkańcami przytaczanych jest wiele historii osobistych, rodzinnych, ale padają też opinie o sąsiadach. W takich sytuacjach konieczna jest delikatność, dyskrecja i dbałość o to, by nie naruszyć prywatności i godności innych osób.
- 💣 Duże zaangażowanie licznych partnerów jest oczekiwanym elementem działań, wymaga jednak docenienia ich wkładu pracy. W podziękowaniach i zamieszczanych informacjach nie możecie pominąć żadnej osoby ani instytucji, a jednocześnie powinniście jasno i dokładnie określić zakres lub rodzaj udzielonej przez nie pomocy.
- 💣 Przed przystąpieniem do prac terenowych będziecie musieli uzyskać zgodę właściciela lub administratora terenu, na którym znajduje się „skarb”. Warto towarzyszyć młodzieży podczas wizyty w urzędzie lub u właściciela, gdy uzgadniane będą zasady i zakres prac.

*problemy
wynikające
z kontaktów
interpersonalnych*

Drugą grupę utrudnień w pracach odkrywcy stanowią problemy niezależne od ludzi.

*inne.
zagrożenia*

- Zmienne warunki pogodowe (deszcze lub długotrwałe susze i związany z nimi zakaz wstępu do lasu), utrudniają często wykonywanie działań terenowych w zaplanowanym terminie. Wtedy należy... uzbroić się w cierpliwość i przeczekać. Warto także w czasie miesięcy jesiennych i zimowych prowadzić prace redakcyjne, wyszukiwanie informacji, spotkania z mieszkańcami, a zajęcia w terenie planować na okres wiosenno-letni.
- Od zakończenia wojny upłynęło wiele dziesięcioleci, jednak podczas prac ziemnych możecie natknąć się na niewybuchy lub pozostałości amunicji. W takiej sytuacji należy przede wszystkim zapewnić bezpieczeństwo młodzieży, niezwłocznie zawiadomić najbliższy posterunek policji i oznaczyć miejsce znalezienia niebezpiecznego przedmiotu.

5. Kodeks odkrywcy

Podczas wędrówki spotykać będziecie na swoich ścieżkach wiele osób: świadków historii, ekspertów, partnerów. Wasze działania muszą być społecznie akceptowane i zgodne z prawem. Poszukiwacz „skarbów” powinien być wyposażony w wiedzę, która pozwoli mu na odpowiednie zachowanie się w każdej sytuacji i w każdym miejscu.

Przed rozpoczęciem działań wspólnie z uczestnikami opracujcie reguły zachowania i postępowania, uwzględniające podstawowe zasady:

Zasady	Na co zwrócić uwagę?
kultury osobistej	użycie zwrotów grzecznościowych, zasady przedstawiania się, informowanie o celu wywiadu lub spotkania, wcześniejsze ustalanie terminów spotkań itp.
poszanowania środowiska	ochrona roślin i zwierząt, pozostawianie porządku po wędrówce, po pracy w terenie
zachowania w miejscach kultu religijnego i instytucjach kulturalnych	odpowiedni strój, postępowanie zgodne z przyjętymi zasadami lub regulaminami
bezpiecznego poruszania się	przestrzeganie zasad ruchu drogowego i innych przepisów regulujących bezpieczeństwo podczas wędrówek pieszych, rowerowych lub górskich
bezpieczeństwa pracy	bezpieczne korzystanie z narzędzi i urządzeń oraz z zasobu
postępowania zgodnego z prawem o ochronie zabytków	uzyskanie zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac porządkowych wokół obiektów zarejestrowanych jako zabytki
poszanowania prawa własności	ustalenie, kto jest właścicielem lub użytkownikiem terenu, na którym znajduje się dany zasób i uzyskanie zgody na podjęcie prac
przestrzegania prawa autorskiego	nie zamieszczanie w opracowaniach map, fotografii i fragmentów dokumentów objętych zakazem rozpowszechniania, powielania i kopiowania materiałów bez zgody autora
weryfikowania informacji	konfrontowanie danych pozyskanych w przekazach ustnych z wiedzą zawartą w opracowaniach naukowych
ochrony danych osobowych	dyskrecja w kontaktach indywidualnych, uzyskanie zgody osób na publikowanie ich danych personalnych, wypowiedzi, zdjęć i innych dokumentów

ŚCIEŻKA 3

RUSZAMY PO SKARBY

*Wielu trzyma się uparcie raz obranej drogi,
lecz tylko nieliczni dążą konsekwentnie do swego celu.
/Fryderyk Nietzsche/*

W drogę! Podążając tą ścieżką dowiecie się, w jaki sposób krok po kroku pokonywać kolejne etapy wędrówki, by dotrzeć do celu. Opowiemy Wam:

- ☛ Jak znaleźć „skarb” ?
- ☛ Jak zgromadzić informacje o nim?
- ☛ Jak przeprowadzić prace terenowe?
- ☛ Jak upowszechnić w środowisku Wasze odkrycie i dokonania?

Krok 1. Odkrywczy zaczynają działania - diagnoza lokalnych zasobów

jak pracują odkrywczy?

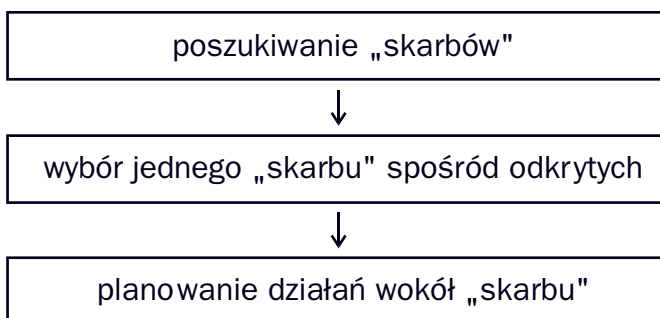
Grupa odkrywców powinna liczyć minimum 10-15 osób w wieku 13-19 lat.

Młodzież samodzielnie planuje, a następnie wybiera zadania do realizacji, stosownie do własnych zainteresowań i predyspozycji.

Raz w tygodniu uczestnicy działań spotykają się, aby omówić przebieg prac, przedstawić ich efekty, wymienić się informacjami, rozwiązać problemy. Rola dorosłych powinna ograniczyć się do kontroli terminowości działań oraz do doradztwa.

Pierwszym etapem wyprawy jest odkrywanie lokalnych „skarbów”, czyli diagnoza zasobów historyczno-kulturowych środowiska. Składają się na nią trzy fazy działań:

3 fazy diagnozy

Faza 1. Poszukiwanie „skarbów”

przygotowanie

1. Zanim odkrywcy wyruszą w teren, zbierzcie ich opinie na temat walorów najbliższej okolicy. Możecie to zrobić w wybrany sposób, np.:

- ☐ Przeprowadźcie z nimi rozmowę na w/w temat i spiszcie wypowiedzi.
- ☐ Zaproponujcie opisanie miejscowych atrakcji.
- ☐ Przygotujcie ankietę, zawierającą pytania dotyczące lokalnych zasobów.

Informacje te pozwolą Wam zorientować się, jaką wiedzą o najbliższym otoczeniu dysponuje młodzież, jak postrzega środowisko oraz w jakim stopniu identyfikuje się z miejscem zamieszkania. Po zakończeniu działań zebrane dane będziecie mogli wykorzystać do oceny zmian w postawach odkrywców.

2. Przygotujcie uczestników wyprawy do poszukiwań:

- ☐ podpowiedźcie, co może być „skarbem”,
- ☐ ukierunkujcie ich spostrzegawczość,
- ☐ zachęćcie do zadawania sobie pytania: co wiem na temat historii mijanego obiektu?

Ważne jest to, aby młodzi ludzie zaczęli „widzieć”, a nie tylko „patrzeć”, aby zauważali zasoby, by pojawiło się u nich naturalne zdziwienie i zaniepokojenie otoczeniem.

Wyruszając na poszukiwanie lokalnych zasobów, pamiętajcie o tym, że:

- Odkrycie „skarbu” nie jest celem samym w sobie, ale stanowi środek do rozwijania umiejętności i postaw młodzieży.
- Jeżeli chcecie, aby młodzi ludzie identyfikowali się z odkrytym „skarbem” i w przyszłości mówili: „nasz most”, „nasza figurka”, „nasz cmentarz”, „nasz...”, to od początku muszą mieć świadomość, że to właśnie oni są głównymi pomysłodawcami i motorem działań.

Pora wyruszyć w teren, aby odszukać „skarby” i przekonać się, że miejscowość kryje wiele atrakcji. Na etapie poszukiwania niezbędny będzie aparat fotograficzny do uwieczniania odkrytych obiektów.

poszukiwanie

Zależnie od obszaru objętego działaniami (miejscowość, kilka miejscowości, gmina itp.), poszukiwania mogą być prowadzone:

- indywidualnie, przez osoby chętne;
- przez grupę zorganizowaną, która w czasie zjazdów w terenie i wycieczek pieszych lub rowerowych będzie odkrywać atrakcje w wybranych miejscowościach. Dorosły może wtedy wcielić się w rolę przybysza, który chce jak najwięcej dowiedzieć się o mijających obiektach i zadaje pytania: Co TO jest? Kiedy TO powstało? Co o TYM wiecie?
- przez całe środowisko, przyjmując formę konkursu fotograficznego lub literackiego poświęconego atrakcjom gminy. W tym przypadku młodzi ludzie spełnią rolę organizatorów i propagatorów akcji: przygotowują i rozwieszają plakaty informacyjne, dostarczają ogłoszenia do szkół i instytucji, będą przyjmować prace konkursowe, przygotowują wystawę pokonkursową.

„Zdobycze” odkrywcy:

- ❖ umiejętność obserwacji najbliższego otoczenia,
- ❖ zainteresowanie miejscem zamieszkania,
- ❖ dostrzeżenie zasobów okolicy.

Faza 2. Wspólny wybór zasobu

Kiedy już zbierzecie materiał fotograficzny dotyczący lokalnych „skarbów”, zastanówcie się, którym zasobem będziecie zajmować się w dalszych działaniach.

Aby ułatwić młodzieży podjęcie decyzji:

1. Wspólnie obejrzyjcie fotografie (możecie zorganizować wystawę zdjęć), porozmawiajcie o tym, co one przedstawiają.
2. Omówcie cechy, jakimi powinien charakteryzować się „skarb” (Patrz: Ścieżka 2 - cechy zasobu społeczno-kulturowego). Warto je wypisać na arkuszu papieru lub powielić i rozdać uczestnikom.

3. Dokonajcie wyboru jednego „skarbu”:

- Jeśli posiadacie niewiele (4-6) fotografii „skarbów”, decyzja dotycząca wyboru może zapaść w wyniku wspólnej dyskusji nad cechami, jakimi powinien oznaczać się zasób. Każda z propozycji powinna być szczegółowo uzasadniona i poparta argumentami. Wybierzcie, zdaniem grupy, najciekawszy obiekt.
- Jeśli udało się odkryć kilkanaście zasobów, wybór może być trudniejszy, dlatego:
 - zebrane fotografie ponumerujcie,
 - zaproponujcie, aby każdy z uczestników przeanalizował sfotografowane obiekty pod kątem cech i oddał swój głos na wybrane zdjęcie. Obiekt umieszczony na fotografii, która zebrała najwięcej głosów, stanie się od tej pory Waszym odkrytym „skarbem”.

4. Zachęćcie uczestników do spisania wszystkich informacji, jakie posiadają o wybranym zasobie. Jeśli wiadomości jest niewiele, zaproponujcie wymyślenie własnych historii, które podsuwa im wyobraźnia inspirowana wybranym „skarbem”. Warto wrócić do tych prac po zakończeniu wszystkich działań, aby porównać, w jaki sposób zgromadzone informacje poszerzyły wiedzę i zmieniły lub uzupełniły pierwotny obraz „skarbu”.

„Zdobycze” odkrywcy:

- ❖ umiejętność analizy i oceny zasobów środowiska,
- ❖ umiejętność podejmowania decyzji,
- ❖ umiejętność skutecznego komunikowania się (prezentowania własnego stanowiska, dyskusowania, argumentowania, osiągnięcia kompromisu).

Faza 3. Planowanie działań

Trzecia faza pozwoli Wam ustalić: kolejne etapy prac, potrzebne materiały i narzędzia, osoby odpowiedzialne za realizację oraz stworzy możliwość późniejszej oceny efektów pracy.

po co plan?

Planowanie służy znalezieniu odpowiedzi na następujące pytania związane ze „skarbem”:

- Gdzie zdobędziecie informacje o zasobie?
- Jakie prace możecie wykonać?
- Jak spopularyzujecie zasób?

Każdemu z tych pytań jednocześnie towarzyszyć powinno pytanie o to, kto i w jaki sposób pomoże Wam w poszczególnych działaniach?

Jak zorganizować planowanie?

*przygotowanie
do planowania*

1. Przygotujcie materiały: papier, pisaki.
2. Przedstawcie cel pracy i planowania.
3. Podzielcie młodzież na trzy grupy zadaniowe - dobór członków grupy powinien być losowy, np. przez odliczanie do 3 i połączenie w grupy „jedynek”, „dwójek” i „trojek”; przez losowanie 3 kolorów karteczek i stworzenie grup jednorodnych kolorystycznie, itp.
4. Każda grupa losuje jedno z pytań i pracując metodą „burzy mózgów”, notuje propozycje rozwiązań danego problemu.

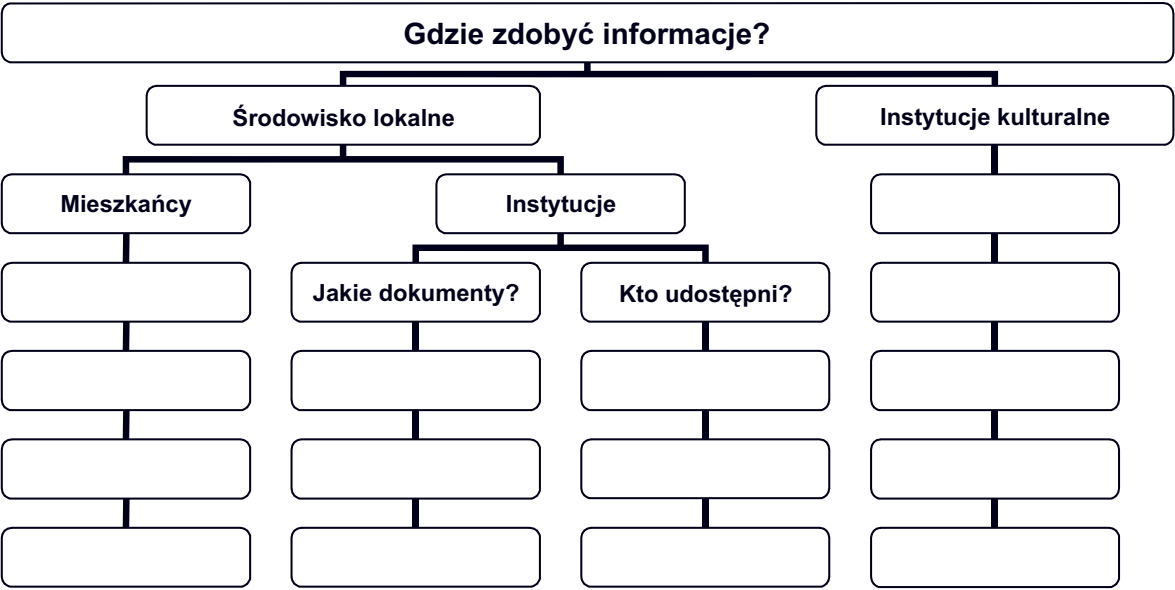

problemy do
rozwiązania

Pytanie 1: Jak i gdzie zdobędziecie informacje o zasobie?

Jest to pytanie zmuszające do zastanowienia się nad dostępnymi źródłami informacji zarówno w postaci wspomnień żyjących świadków historii, jak i dokumentów życia społecznego oraz opracowań naukowych. Przy okazji powstanie wykaz najstarszych mieszkańców, osób, które mogą posiadać wiedzę na temat „skarbu”, instytucji lokalnych (szkół, urzędów, KGW, OSP, itp.), w których można będzie znaleźć dokumenty związane z zasobem oraz instytucji kulturalnych, które mogą dysponować materiałami dotyczącymi jego historii (biblioteki, czytelnie, archiwa, muzea, itp.).

Grupa rozwiązująca ten problem może swoje propozycje zapisać w formie poniższego schematu:

Pytanie 2: Jakie prace możecie wykonać?

Planowanie prac terenowych zależy od specyfiki zasobu, jego położenia, stanu zachowania i sytuacji prawnej. Wachlarz propozycji młodzieży może być ogromny. Istotne, aby obejmował też ustalenie kolejności prac i narzędzi potrzebnych do ich wykonania. Pomocna w notowaniu pomysłów może być poniższa tabela (ostatnią kolumnę na tym etapie należy pozostawić pustą):

Prace	Narzędzia, materiały	Kto nam pomoże?	Odpowiedzialni
1.			
2.			
3.			
4.			
...			

Pytanie 3: Jak wypromujecie zasób?

Planując sposoby popularyzacji i promocji „skarbu” w środowisku warto, by młodzież spisywała wszystkie, nawet najodważniejsze propozycje: od notatki w lokalnej gazetce, przez organizację imprezy środowiskowej, po zaproszenie telewizji itp. Do notowania pomysłów również można wykorzystać podaną wcześniej tabelę.

5. Po upływie ok. 30 min. kolejne grupy omawiają efekty swojej pracy, a pozostałe osoby uzupełniają je własnymi propozycjami, zadają pytania, proszą o wyjaśnienia.
6. Po wyczerpaniu pomysłów młodzież może przystąpić do podziału zadań zgodnie ze swoimi zainteresowaniami, np: osoby łatwo nawiązujące kontakty mogą przeprowadzać wywiady z mieszkańcami, miłośnicy historii mogą zająć się analizą kronik i dokumentów życia społecznego oraz literatury, a młodzież posiadająca umiejętności organizatorskie może przygotować spotkanie ze świadkami historii. Zadania dla siebie znajdują też pasjonaci techniki, komputerów, młodzi literaci itp. Osoby odpowiedzialne za poszczególne zadania wpisują swoje imiona lub nazwiska w ostatniej kolumnie tabel.
7. Zaproponujcie głosowanie nad przyjęciem planu do realizacji i po zatwierdzeniu go, wywieście opracowane materiały w miejscu spotkań.
8. Ustalcie zasady pracy - opracujcie wspólnie „Kodeks odkrywcy” (Patrz: Ścieżka 2).

*podział
zadań*

Zebrane propozycje nie stanowią zbioru zamkniętego. W miarę prowadzonych prac, nawiązywania kontaktów, przeprowadzania wywiadów będą pojawiać się ciekawsze pomysły, lepsze rozwiązania, nowe osoby, z których pomocy będzie można skorzystać. Wszelkie zmiany, pomysły i propozycje warto odnotowywać. Jeśli nie wykorzystacie ich natychmiast, mogą przydać się przy okazji innych działań lub projektów.

„Zdobycze” odkrywcy:

- ❖ umiejętność planowania działań w oparciu o lokalne zasoby,
- ❖ umiejętność pracy w zespole,
- ❖ śmiałość w wyrażaniu własnego zdania, prezentowaniu stanowiska, argumentowaniu,
- ❖ świadomość różnorodności relacji społecznych (zasobów ludzkich, jakimi dysponuje środowisko i kompetencji specjalistów),
- ❖ umiejętność oceny szans na pozyskanie wsparcia w środowisku

Krok 2. Poszukiwanie i opracowanie informacji o „skarbie”

Celem tego etapu wędrówki jest dogłębne poznanie zasobu, czyli zgromadzenie i opracowanie przez uczestników jak najobszerniejszego materiału na jego temat. Odkrywanie historii zasobu, to jedna z najciekawszych podróży w czasie. Im mniej znana jest historia obiektu, tym większa satysfakcja z informacji, do których uda się dotrzeć.

Poznanie rozpoczniście od tego, co bliskie i dostępne, czyli od mieszkańców i instytucji lokalnych. Aby poszukiwanie informacji stało się udziałem całego środowiska:

- Przygotujcie plakaty i ulotki mówiące o akcji i zawierające prośbę o kontakt wszystkich, którzy posiadają jakiegokolwiek wiadomości na temat Waszego „skarbu”.
- Materiały przekażcie do szkół, kościołów, urzędów, sklepów, ośrodków kultury, lokalnych i regionalnych mediów, wywieście na tablicach ogłoszeń.

Nawet jeżeli nie zgłosi się żadna osoba z informacjami, to świadomość mieszkańców o prowadzonych poszukiwaniach ułatwi młodzieży nawiązywanie kontaktów.

Historia zapisana w pamięci

Podstawową metodą gromadzenia informacji są wywiady z najstarszymi mieszkańcami, których pamięć jest prawdziwą skarbnicą wiedzy o historii Waszej miejscowości.

Aby kontakty młodzieży z seniorami sprzyjały budowaniu więzi międzypokoleniowej, przygotujcie młodzież do prowadzenia dialogu z osobami w podeszłym wieku. W tym celu zorganizujcie spotkanie dla młodych „dziennikarzy”, poświęcone specyfice dialogu z ludźmi starszymi oraz zasadom prowadzenia wywiadu. Z prośbą o wsparcie merytoryczne możecie zwrócić się do pedagoga, psychologa lub dziennikarza. Jeśli nie możecie liczyć na pomoc fachowca, przeprowadźcie zajęcia sami, wg poniższej propozycji:

1. Konflikt czy więź? - jak przygotować się do kontaktów z osobami starszymi?

- Punktem wyjścia uczynicie rozmowę o własnych dziadkach i babciach oraz zaproponujcie, aby młodzież zastanowiła się nad odpowiedzią na pytania:

Za co cenią, podziwiają, kochają swoich dziadków i babcie?

Co przeszkadza im w sposobie bycia i w zachowaniu dziadków i babć?

Odpowiedzi zapiszcie w tabeli na planszy lub na tablicy.

- Podsumujcie zapisy dotyczące ludzi starszych:

Zwróćcie uwagę na to, czego dokonali, co osiągnęli, co poświęcili dla przyszłych pokoleń, co zawdzięcza im rodzina, dlaczego są potrzebni młodym.

Wskażcie na grupy czynników utrudniających porozumiewanie się i powodujących tzw. „konflikt pokoleń”: różny system wartości i doświadczenie, odmienne warunki dorastania i życia, w tym postęp techniczny, różne zainteresowania oraz indywidualne problemy zdrowotne i poczucie osamotnienia.

Zaproponujcie zebrany, aby wskazali zyski, jakie czerpać będą oni sami i ludzie starsi z wzajemnych kontaktów.

Ustalcie wspólnie zasady, którymi należy kierować się, aby stworzyć przyjazną atmosferę w kontaktach międzypokoleniowych. Powinny się tutaj pojawić takie postawy i zachowania, jak:

- kultura osobista i szacunek należny seniorom ze względu na wiek i doświadczenie,
- tolerancja dla poglądów i zachowań starszych osób,
- cierpliwość, jako cecha dobrego słuchacza,
- dociekliwość i szczere zainteresowanie wypowiedzią rozmówcy,
- rzetelność, prawdomówność, uczciwość, granice ingerencji w czyjąś prywatność, jako podstawowe elementy etyki dziennikarskiej,
- oraz zwykła, ludzka życzliwość.

2. Jak przygotować się do przeprowadzenia wywiadu?

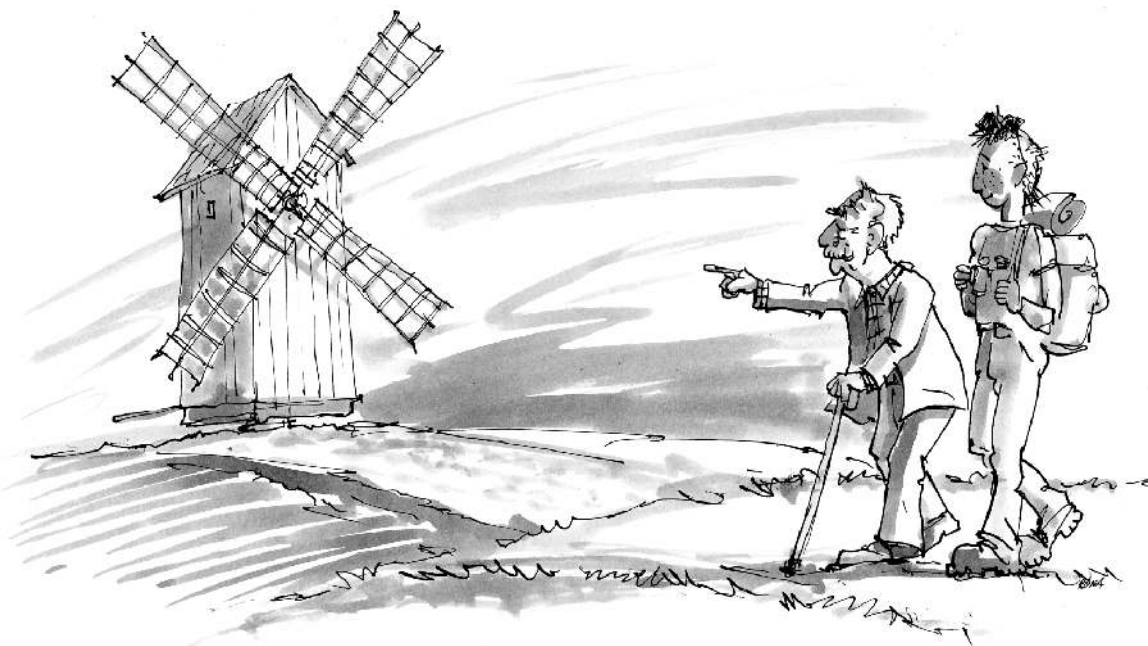
- ❑ Określcie temat wywiadu i zagadnienia z nim związane.
- ❑ Napiszcie cel wywiadu - Czego chcecie się dowiedzieć?
- ❑ Wynotujcie to, co już wiecie na dany temat.
- ❑ Spiszcie konkretne pytania - sformułowane w sposób jasny, zwięzły i zrozumiały dla osoby, z którą zamierzcie rozmawiać (Pytania nie powinny rozpoczynać się od słowa „czy”, lepiej sformułować je w taki sposób, aby zachęcić rozmówcę do dłuższych wypowiedzi, np. „proszę opowiedzieć o...”, „co pan pamięta z ...”).
- ❑ Umówcie się z rozmówcą wcześniej, aby mógł przygotować potrzebne mu materiały, fotografie.
- ❑ Przygotujcie „ekwipunek” - sprawny dyktafon, zapasowe baterie, aparat fotograficzny, notesy, długopisy.

*schemat
wywiadu*

W czasie rozmów ludzie chętnie pokazują najcenniejsze zdjęcia i dokumenty. Korzystajcie z niepowtarzalnej okazji: proście o ich wypożyczenie w celu skopiowania lub wykonajcie ich fotografie!

Zwróćcie uwagę uczestników na różną, subiektywną interpretację tego samego wydarzenia.

Znakomitym treningiem przeprowadzania wywiadów będą rozmowy z członkami rodziny - dziadkami, babciami i dalszymi krewnymi, połączone z przeglądaniem archiwów rodzinnych fotografii.

Wywiady z mieszkańcami, to kolejny krok na drodze poszukiwania informacji. Mogą one przybrać formę:

- rozmów indywidualnych w domach starszych osób,
- kameralnego spotkania grupy młodzieży z zaproszonym gościem (kombatantem, właścicielem obiektu, projektantem, budowniczym, świadkiem historii zasobu itp.).

Organizując spotkanie, zadbajcie o to, aby:

- Uzgodnić z gościem termin i miejsce spotkania przynajmniej z dwutygodniowym wyprzedzeniem, poinformować go o celu wizyty, wystosować zaproszenie pisemne.
- Zaaranżować wnętrze - zestawić stoliki w jeden „stół”, wyznaczyć miejsce honorowe, przygotować wystawę materiałów, które już udało się Wam zebrać.
- Stworzyć „atmosferę” - zadbać o poczęstunek (ciasteczka, herbata), przygotować muzykę nawiązującą do omawianego okresu.
- Podzielić się obowiązkami (obsługa sprzętu, prowadzenie wywiadu itp.).
- Podziękować gościowi - miłym gestem na zakończenie spotkania będzie wręczenie kwiatka lub pisemnych podziękowań.

„Zdobycze” odkrywcy:

- ❖ zacieśnienie więzów rodzinnych i więzi międzypokoleniowych,
- ❖ poprawienie relacji z osobami starszymi (wzrost wzajemnego szacunku wynikający z lepszego poznania się),
- ❖ integracja ze środowiskiem lokalnym,
- ❖ umiejętności komunikacyjne i organizacyjne.

Historia utrwalona w dokumentach

Analizę materiału faktograficznego rozpocznijcie od zapoznania się z dokumentami życia społecznego miejscowych instytucji, organizacji i urzędów. Poproście: dyrektorów szkół, księży, sekretarza gminy, opiekunów drużyn harcerskich, prezesów ochotniczych straży pożarnych, przewodniczące kół gospodyń wiejskich i innych organizacji działających na Waszym terenie o udostępnienie kronik, zdjęć, wycinków prasowych oraz o zgodę na ich skopiowanie (sfotografowanie, zeskanowanie lub wykonanie kserokopii).

Poszukajcie informacji zawartych w opracowaniach naukowych i popularnonaukowych. Docieranie do tego typu dokumentów połączcie z wyjazdami edukacyjnymi do instytucji kulturalnych, zajmujących się gromadzeniem materiałów źródłowych. Odwiedźcie:

- biblioteki różnych szczebli,
- czytelnie (przede wszystkim czytelnie regionalne i czasopism),
- archiwum państwowe,
- uczelnie wyższe w Waszym regionie,
- wystawy tematyczne,
- muzea,
- skanseny itp.

Pracownicy tych instytucji poinformują Was, jak skorzystać ze zbiorów i dotrzeć do potrzebnych informacji. Sporządzając notatki, nie zapomnijcie podać źródła, z jakiego korzystaliście.

Zorganizujcie wycieczki edukacyjne do miejsc w Polsce, gdzie zachowane są zasoby podobne do Waszego. Porównajcie ich dzieje, przeznaczenie, rolę jaką odegrały w historii. Być może pomysł obecnego ich zagospodarowania uda się przenieść na Wasz grunt lub stanie się on inspiracją do zupełnie nowej koncepcji na promocję i wykorzystanie lokalnego „skarbu”.

wycieczki

Wykorzystajcie Internet. Oprócz poszukiwania gotowych informacji, możecie dzięki niemu nawiązać kontakty i konsultować się z pasjonatami, którzy zarejestrowani są na tematycznych forach internetowych.

internet

Wyjazdy i wycieczki edukacyjne oraz kserowanie materiałów w bibliotekach i archiwach wymaga nakładów finansowych. Warto poszukać wsparcia u osób i instytucji lokalnych - być może zakład przewozowy umożliwi Wam bezpłatne lub tańsze skorzystanie z autobusu szkolnego, ośrodek pomocy lub organizacja pozarządowa sfinansuje zakup biletów wstępu, a urząd gminy zgodzi się pokryć koszty kopiowania materiałów?

Zaproście do współpracy ekspertów: historyka, archeologa, archiwistę, kulturoznawcę itp. Pomogą Wam podczas analizy dokumentów źródłowych, uzupełnią informacje, podesuną nowe materiały, odpowiedzą na pytania, objaśnią teksty napisane niezrozumiałym językiem (naukowym, obcym itp.), zweryfikują informacje uzyskane w trakcie wywiadów z mieszkańcami.

ekspert

Spotkania z ekspertami mogą przyjąć formę konsultacji indywidualnych albo spotkań połączonych z prelekcją lub pokazem, w których uczestniczyć będzie większa grupa młodzieży.

„Zdobycze” odkrywcy:

- ❖ poszerzenie wiedzy o lokalnej historii,
- ❖ umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji, selekcjonowania wiadomości, oceniania ich przydatności, weryfikacji,
- ❖ doświadczenie sytuacji komunikacyjnych w nowym, nieznanym otoczeniu (w instytucjach, w rozmowie z ekspertem),
- ❖ rozwinięcie dociekliwości poznawczej.

Historie zgromadzone przez młodzież

archiwizacja

Równolegle z poszukiwaniem i gromadzeniem materiałów o zasobie, należy prowadzić prace archiwizacyjne i dokumentacyjne. Wymagają one dokładności i solidności, a jednocześnie umiejętności obsługi sprzętu komputerowego. Jest to praca żmudna, dlatego już na początku działań podkreślcie jej kluczową rolę - uporządkowanie i opracowanie zebranych materiałów ułatwi przetwarzanie ich na różne formy komunikatów służących promocji „skarbu” w środowisku.

Jak archiwizować materiały?

WYWIADY

Nagrane rozmowy należy zarchiwizować jako dokumenty dźwiękowe oraz przepisać w edytorze tekstu, nadając im formę dialogu. Każdy wywiad powinien być opatrzony datą przeprowadzenia i nazwiskami rozmówców oraz zdjęciem osoby, z którą rozmawiano.

FOTOGRAFIE

Zdjęcia wypożyczone od mieszkańców trzeba zeskanować. Fotografie warto poddać obróbce cyfrowej, aby poprawić ich jakość (te najstarsze bywają uszkodzone lub zabrudzone). Następnie należy je pogrupować w foldery i podfoldery według ustalonych przez Was kryteriów (chronologia, temat, miejscowości itp.) i starannie opisać. Nie zapomnijcie też o umieszczeniu informacji o właścicielach zdjęć i źródłach pozyskania fotografii. Oryginały oddajcie właścicielom w uzgodnionym terminie.

DOKUMENTY

Kserokopie materiałów, zdjęć, wydruki, notatki z literatury powinny być zaopatrzone w informacje o źródle pochodzenia. Warto przechowywać je w podpisanych teczkach. Skany dokumentów i mapy w wersji cyfrowej należy pogrupować w odpowiednie foldery w komputerze.

Posiadając tak uporządkowane materiały, młodzież może z łatwością wykorzystywać je do tworzenia opracowań i prezentacji, które służyć będą upowszechnianiu wiedzy o „skarbie”.

opracowanie

Zależnie od inwencji, możliwości technicznych i finansowych, przygotować możecie:

- wystawy (fotografii, dokumentów, planów i map z naniesionymi zasobami),
- stronę internetową,
- prezentację multimedialną, którą nagrany na płytach CD-ROM przekazać możecie do szkół i instytucji lokalnych,
- przewodnik lub folder poświęcony zasobowi,
- karty pracy,
- gry terenowe związane ze „skarbem”,
- tablice informujące o zasobie i jego historii,
- opracowanie lokalnych legend, opowieści,
- publikacje zawierające wywiady lub fotografie,
- scenariusz przedstawienia, rekonstrukcji zdarzeń lub fragmentów historii zasobu,
- modele i makiety itp.

Pamiętajcie też o bieżącej dokumentacji i promocji realizowanych działań. Informacje zamieszczane w lokalnych mediach czy przekazywane w kontaktach nieformalnych służą nie tylko popularyzacji „skarbu”, ale podnoszą samoocenę uczestników, napawają ich dumą, motywują do dalszych działań.

dokumentacja

„Zdobycze” odkrywcy:

- ❖ wytrwałość, systematyczność, konsekwencja i odpowiedzialność w pracy,
- ❖ umiejętność przetwarzania informacji i operowania wiedzą,
- ❖ umiejętności komputerowe, redakcyjne i literackie.

Krok 3. Zajęcia terenowe

Równolegle z poszukiwaniem i opracowywaniem informacji o zasobie prowadzić należy prace terenowe, które przebiegać powinny zgodnie z zaplanowanym przez młodzież zakresem i harmonogramem. Celem tych prac jest fizyczne obcowanie z obiektem (uporządkowanie go, objęcie opieką i udostępnienie innym), dlatego powinny one być udziałem wszystkich uczestników działań.

Do prac terenowych zaprosicie młodych, którzy nie zawsze właściwie wykorzystują swą energię. Jeśli uda się Wam przekonać ich do współpracy, zyskacie najlepszych strażników „skarbu” - nie tylko nie zniszczą tego, co tworzyli, ale też nie pozwolą na to innym.

Przygotowując się do prac terenowych:

- ☐ Ustalcie z grupą termin spotkania, godzinę i miejsce zbiórki.
- ☐ Omówcie zakres prowadzonych prac.
- ☐ Ustalcie, kto i jakie narzędzia dostarczy (Być może trzeba będzie pożyczyć kilka łopat od sąsiadów, więc umówcie się, kto to zrobi).
- ☐ Przypomnijcie o: stroju odpowiednim do pracy i rękawicach roboczych, środkach przeciw komarom i kleszczom, zabraniu napojów, zasadach bezpieczeństwa.
- ☐ Zaproponujcie, aby młodzież znalazła i zachęciła do pracy „pomocników”: rodzeństwo, rodziców, znajomych.
- ☐ Zaproście w teren eksperta: archeologa, który umożliwi młodzieży przeprowadzenie odkrywki archeologicznej, konserwatora zabytków, który zademonstruje zasady badań i renowacji obiektów itp.
- ☐ Poszukajcie partnerów, którzy udostępnią środek transportu do usunięcia zebranych odpadów: władze samorządowe, osoby prywatne, zakład komunalny itp.

przygotowanie

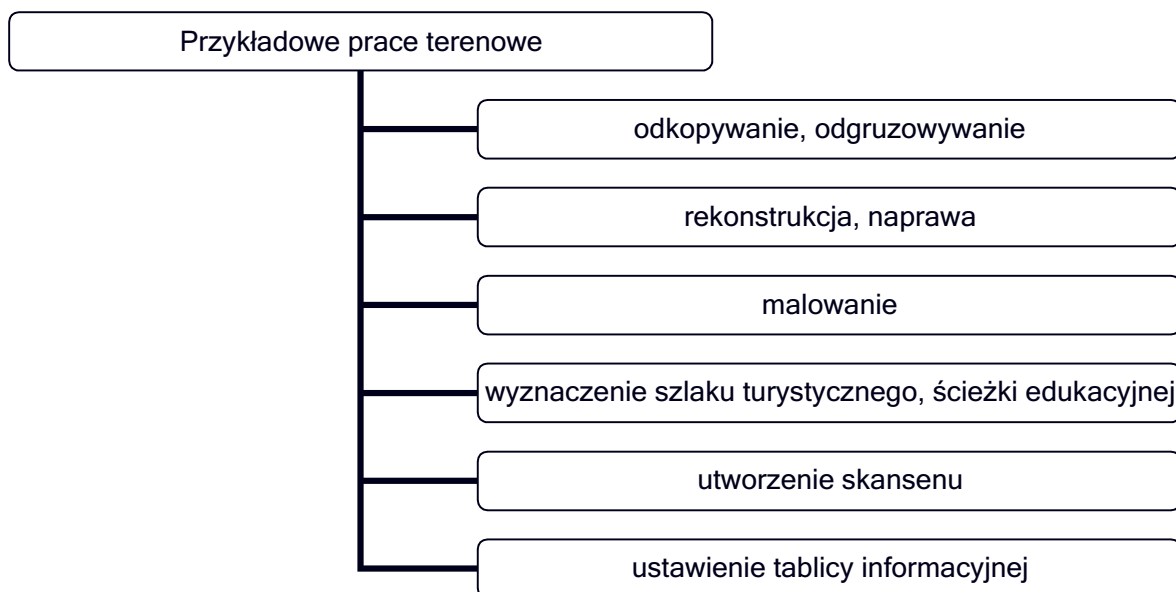
No i... do dzieła!

Prace wokół obiektu rozpocznijcie od dokumentacji fotograficznej stanu pierwotnego.

prace

Kolejnym krokiem będzie uporządkowanie terenu otaczającego „skarb”: wycięcie zarośli, zebranie i wywóz śmieci itp.

Zakres dalszych prac zależy od rodzaju zasobu, jego sytuacji prawnej oraz lokalnych potrzeb i możliwości.

Chcąc wytyczyć szlak turystyczny, musicie skontaktować się z najbliższym oddziałem PTTK, gdzie uzyskacie informacje na temat warunków i zasad wyznaczania szlaków na danym terenie.

Dobrym pomysłem będzie też oznakowanie obiektu za pomocą tablicy informacyjnej, na której znajdą się podstawowe wiadomości o zasobie, jego historii oraz o grupie sprawującej nad nim opiekę.

Prace terenowe należy realizować systematycznie, aż do osiągnięcia zamierzonych celów. Finał prac nie może jednak oznaczać pozostawienia zasobu samemu sobie. Inicjatywą młodzieży powinna być stała troska o „skarb”, przejawiająca się w prowadzeniu doraźnych prac lub akcji porządkowych oraz pełnieniu roli kustoszów i opiekunów zasobu.

„Zdobycze” odkrywcy:

- ❖ poczucie odpowiedzialności za lokalne dziedzictwo historyczno-kulturowe,
- ❖ identyfikacja z zasobem i z miejscem zamieszkania,
- ❖ umiejętność współdziałania w zespole,
- ❖ satysfakcja i duma z efektów własnej pracy,
- ❖ wzmocnienie samooceny.

Krok 4. Upowszechnianie informacji w środowisku

Krok ten służy spopularyzowaniu „skarbu” w środowisku po to, aby stał się on lokalną atrakcją. Umożliwia też poinformowanie społeczności o działaniach prowadzonych przez młodzież.

impreza środowiskowa

Jedną z form, niewątpliwie efektowną, ale jednocześnie najbardziej pracowitą, jest zorganizowanie w pobliżu zasobu imprezy środowiskowej, połączonej z podsumowaniem przedsięwzięcia i świętowaniem zakończenia prac. Może to być: capstrzyk, wieczornica, widowisko, impreza plenerowa, piknik wiejski, ognisko, majówka, spotkanie pokoleń itp.

Charakter imprezy zależeć będzie od rodzaju i usytuowania Waszego „skarbu”: poważniejsza forma stosowna będzie na opuszczonym cmentarzu czy w pobliżu obiektu sakralnego, rozrywkowa - w pobliżu innych zasobów.

Główną ideą imprezy jest prezentacja historii zasobu, która może przyjąć formę:

- odczytu,
- przedstawienia,
- rekonstrukcji zdarzeń,
- adopcji „skarbu” przez młodzież itp.

Przygotowując imprezę środowiskową pamiętajcie, aby:

przygotowanie

- Ustalić kolejność jej przebiegu i sporządzić listę gości.
- Przygotować treść wystąpień, scenariusz prezentacji historii „skarbu” i programu artystycznego, ustalić atrakcje towarzyszące, np. konkursy, zabawy, konkurencje oraz potrzebne do nich rekwizyty itp.
- Podzielić się obowiązkami.
- Termin i przebieg uroczystości uzgodnić z decydentami i osobami wspierającymi - władzami gminy, władzami kościelnymi, właścicielem terenu, kołem gospodyń wiejskich, zespołem muzycznym itp.
- Poszukać sponsorów oraz osoby, które pomogą w organizacji imprezy, np. zapewnią nagłośnienie, ufundują kiełbaski na ognisko, przygotowują wojskową grochówkę, wiejski chleb ze smalcem itp.
- Zorganizować kampanię medialną w środowisku - wykonać i rozwiesić plakaty informacyjne, zamieścić ogłoszenia w lokalnych mediach, dostarczyć ulotki do szkół, firm i instytucji, przygotować i wręczyć imienne zaproszenia dla honorowych gości.
- Przygotować imprezę w plenerze - zadbać o miejsca siedzące dla seniorów, rozstawić sprzęt nagłaśniający, scenografię, przygotować np. kijki do pieczenia kiełbasy, naczynia jednorazowe (jeśli jest przewidziany poczęstunek), ustawić pojemnik na odpadki itp.

przebieg

Impreza powinna rozpocząć się uroczystym otwarciem, co uczynić może wójt lub gość honorowy.

Po części oficjalnej, przedstawieniu przez młodzież historii zasobu, zaprezentowaniu programu artystycznego, należy podziękować osobom, które pomogły w organizacji imprezy oraz wszystkim przybyłym na uroczystość i zaprosić zebranych do wspólnego świętowania. Miłym gestem będzie wręczenie pisemnych podziękowań osobom, które wsparły Wasze działania.

W trakcie imprezy młodzież może rozprawdzać opracowane przez siebie materiały dotyczące „skarbu”.

Innymi formami popularyzacji zasobu mogą być:

- wycieczki, rajdy, zwiady, w czasie których uczestnicy działań występować będą w roli przewodników,
- materiały (foldery, ulotki, informatory, przewodniki itp.), opracowane w trakcie działań i przekazane mieszkańcom,
- zajęcia w terenie z wykorzystaniem przygotowanych przez młodzież kart pracy,
- konkursy promujące wiedzę o „skarbie”,
- wystawy zdjęć przedstawiające historię i stan zachowania zasobu, przebieg prac wokół „skarbu”, fotoreportaż z przebiegu imprezy środowiskowej itp.

inne formy

Dzięki różnorodnym formom popularyzacji, informacje o „skarbie” i działaniach prowadzonych przez młodzież dotrą do całej społeczności lokalnej.

„Zdobycze” odkrywcy:

- ❖ wzrost samooceny,
- ❖ uznanie w środowisku,
- ❖ odpowiedzialność za powierzone zadania,
- ❖ zaangażowanie w życie społeczne i kulturalne lokalnej społeczności - inicjowanie zmian w środowisku,
- ❖ umiejętność publicznych występów.

Wędrówka po ścieżkach lokalnej historii osiągnie kiedyś swój kres. Młodzi ludzie pokonają kolejne etapy wyprawy: odkryją „skarby”, odnajdą ich historię utrwaloną w pamięci i zapisaną w źródłach, zgromadzone informacje opracują w różnej formie, a „skarb” spopularyzują w środowisku. Prawdopodobnie w czasie „podróży” dołączą do Was inni odkrywcy - starsi i młodszy, miłośnicy komputerów, eksperci oraz osoby, które nie będą miały pomysłu na ciekawsze zajęcia w czasie wolnym. Zapewne w trakcie realizacji działań zrodzą się nowe pomysły, odkryjecie inne zasoby, pojawią się nowe propozycje działań.

Nic nie stoi na przeszkodzie, abyście wykorzystując opisaną metodę, jej elementy lub własne rozwiązania, zajęli się kolejnym „skarbem”!

ŚCIEŻKA 4

CO WIĘCEJ MOŻNA ZROBIĆ? ODKRYWANIE NOWYCH DRÓG

*Dobrze jest mieć autostrady,
ale smak nadają dopiero ścieżki,
którymi można sobie od nich odbiegać.
/Tadeusz Kotarbiński/*

W czasie wędrówki miejcie oczy i uszy otwarte na wszystko, co się dzieje wokół Was! Gromadźcie informacje, materiały, propozycje, które możecie wykorzystać do przetarcia nowych szlaków i zrealizowania nowych pomysłów. Tutaj proponujemy Wam rozwiązania, które mogą urozmaicić działania wokół „skarbu”:

- ☛ napisanie projektu,
- ☛ opracowanie kart pracy,
- ☛ wykonanie modeli i makiet,
- ☛ zebranie legend, opowieści, niesamowitych historii,
- ☛ przygotowanie przedstawienia teatralnego,
- ☛ zaprezentowanie fotografii,
- ☛ zorganizowanie konkursów.

Odkryty „skarb” warto wykorzystać jako punkt wyjścia do wędrówki nowymi ścieżkami. Ujawnią się one na podstawie opowieści starszych osób, natkniecie się na nie, analizując dokumenty i fotografie, wiele z nich wytyczy sama młodzież, a do wyboru niektórych zmusi Was brak innej drogi. Fenomen odkrytego zasobu polega na tym, że może on być źródłem różnorodnych działań dodatkowych.

1. A może napisać projekt?

Projekt to konkretny pomysł, idea, plan pewnego zamierzenia. Najczęściej pojawia się w sytuacji, kiedy jest jakiś problem. Napisanie i zrealizowanie dobrego projektu może przynieść wiele korzyści.

*konkursy
dotacyjne*

Dzięki konkursom dotacyjnym:

- pozyskacie fundusze na realizację zaplanowanych działań,
- będziecie uczestniczyć w wymianie doświadczeń.

W Polsce jest wiele organizacji i instytucji, które w ramach ogłaszanych konkursów dotacyjnych przyznają granty na różnego rodzaju inicjatywy, podejmowane przez mieszkańców społeczności lokalnych.

Jeżeli wydaje się Wam, że przygotowanie wniosku o dotację jest zbyt trudne, albo dotychczasowe starania nie spotkały się z przychylnością grantodawców, spróbujcie swoich sił w konkursach tematycznych, związanych z wybraną dziedziną wiedzy lub działalności. Informacje o nich znajdziecie na stronach internetowych organizacji pozarządowych. Doświadczenia, które zdobędziecie, wykorzystacie w późniejszych staraniach o wsparcie finansowe.

*zalety
konkursów*

Uczestnictwo w konkursach:

- urozmaici ofertę zajęć dla młodzieży,
- stworzy uczestnikom możliwość przeżycia sukcesu,
- wzbogaci doświadczenie w planowaniu, realizacji zadań i sprawozdawczości, którymi będziecie mogli wykazać się w konkursach dotacyjnych,
- wypromuje działalność młodzieży i organizacji.

Dzięki pozyskaniu środków finansowych będziecie mogli poszerzyć wachlarz działań o nowe, ciekawe przedsięwzięcia.

2. Jak przygotować karty pracy?

Zasób może stanowić cenny element edukacji regionalnej i promocji miejscowości, a jego zwiedzanie może stać się żywą lekcją historii i wyśmienitą zabawą edukacyjną. Pomogą w tym karty pracy przygotowane przez młodzież.

Karty pracy, to zestawy zadań związanych z zasobem i przeznaczonych do wykonania przez uczestników: wycieczek, rajdów, zajęć w terenie, podchodów itp. Tworzenie kart pracy rozwija wyobraźnię i pomysłowość młodzieży, pozwala wykazać się wiedzą i kreatywnością, natomiast korzystanie z nich umożliwia uczestnikom wyprawy aktywny kontakt ze „skarbem” i dostarcza sporo atrakcji. Ważne jest to, aby treść kart dotyczyła zasobu i jego otoczenia, a jednocześnie rozwijała różne umiejętności oraz wymagała rozmaitych form aktywności.

Użytkownicy kart mogą czerpać informacje potrzebne do rozwiązania zadań od swoich opiekunów, z opracowanego folderu, z tablic informacyjnych, obserwując otoczenie lub od przewodnika - starszego kolegi, uczestnika działań.

po co karty?

Etapy przygotowania kart pracy:

etapy pracy

1. Przeprowadźcie „burzę mózgów” na temat możliwych pytań dotyczących zasobu.
2. Pogrupujcie je w bloki zagadnień i spiszcie, np. historia „skarbu”, budowa, położenie, otoczenie itp.
3. Aby urozmaicić treść, zaproponujcie wymyślenie różnych rodzajów zadań.

Przykładowe rodzaje zadań dotyczących zasobu:

- ☐ pytania otwarte o daty i fakty,
- ☐ pytania wielokrotnego wyboru,
- ☐ uzupełnianie podpisów pod rysunkami i schematami,
- ☐ rysowanie planu,
- ☐ wyznaczanie tras i oznaczanie obiektów na mapach,
- ☐ rozwiązywanie krzyżówek, rebusów i szarad związanych ze „skarbem”,
- ☐ układanie rozsypanek wyrazowych,
- ☐ zadania praktyczne, np. poszukiwanie w terenie wskazanych obiektów, rozpoznawanie drzew i krzewów w otoczeniu „skarbu”, mierzenie krokami odległości itp.

Karta pracy nr 8
BUDOWA UMOCNIEŃ
PRZEDMOŚCIA BYDGOSKIEGO

Imię i nazwisko

1. W którym roku zbudowano system obrony Przedmościa Bydgoskiego?
.....

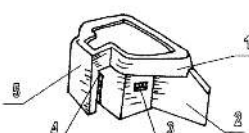
2. Główną częścią składową systemu obrony Przedmościa są betonowe schrony. Jakich jeszcze innych elementów wchodził w skład tego systemu. Rozceprzaj się w terenie i wymień trzy:
.....
.....
.....

3. Aby budowa schronów przebiegała sprawnie, pracowników dzielono na wyspecjalizowane grupy. W tabeli poniżej są wymienieni specjaliści, których zatrudniono przy budowie schronów. Przyporządkuj im prace, jakie wykonywali. Skorzystaj z określeń umieszczonych pod tabelką.

Specjaliści budowlani	Wykonywane prace
Kopacze	
Cieśle	
Zmjarze	
Betoniarze	

(szalowanie ścian i stropu, zalanie betonem, ustawianie pionowych prętów zbrojeniowych, mieszanie i układanie betonu, wykonanie wykopu fundamentowego, przygotowanie kraty zbrojeniowej, szalowanie otworów i strzelnic)

4. Podpisz oznaczone cyframi elementy schronu. Skorzystaj z tablicy informacyjnej umieszczonej przy tej budowli.

4. Stwórzcie grupy, które pracując w blokach tematycznych „zamieniają” wymyślane pytania na różne zadania - konkurencje i polecenia do wykonania.
5. Zadania - po 3-5 - wydrukujcie na pojedynczych kartkach formatu A4.

Karty pracy możecie przekazać do pobliskich szkół i placówek kulturalno-oświatowych, gdzie będą powielane przez osoby planujące wycieczkę. Dobrze będzie przygotować również zestaw poprawnych odpowiedzi, z którego skorzystać będą mogli mniej doświadczeni organizatorzy zajęć w terenie.

3. Modele i makiety

Zajęcia modelarskie są jednym ze sposobów obcowania z zasobem. Pozwalają one młodzieży poczuć się wynalazcami i twórcami, a jednocześnie uczą współpracy w grupie, konsekwencji w dążeniu do osiągnięcia postawionego celu oraz rozwijają wyobraźnię i umiejętności manualne.

Gdy zbierzecie grupę chętnych do zajęć modelarskich, zaplanujcie wspólnie kolejne etapy pracy. Pamiętajcie, aby:

- Dokonać „rewizji” otoczenia zasobu - sfotografować okolicę, wykonać szczegółowe szkice topografii terenu (ukształtowanie powierzchni, rodzaj roślinności, rodzaj podłoża itp.), przeprowadzić próby wizualizacji.
- Wykonać pomiary i dokładny opis budowy obiektu - zwrócić uwagę na położenie i jego cechy charakterystyczne.
- Podczas wyprawy do obiektu zebrać materiały naturalne znajdujące się w jego otoczeniu (patyki, gałązki, mech, liście, szyszki, ziemię itp.).
- Przed przystąpieniem do prac modelarskich zgromadzić różnorodne materiały do wykonania modelu (gips, karton, plastik, papier, modelina, plastelina, masa solna, glina, drewno, zapałki, klej, farby itp.).
- Sprawdzić, jak to robią fachowcy - zorganizować wyjazd do muzeum, gdzie wystawione są makiety lub zaprosić do współpracy modelarza-profesjonalistę.
- Zaplanować kolejne etapy montażu modeli lub makiety zasobu, uwzględniając „specjalizacje” uczestników .
- Podzielić się swoją twórczością z innymi - zorganizować wystawę przygotowanych prac.

Istotne jest też znalezienie miejsca stałej ekspozycji modeli lub makiety. Nawiązanie w tym celu współpracy z lokalną izbą tradycji, biblioteką publiczną, domem kultury, szkołą lub świetlicą zapewni właściwą opiekę eksponatom.

4. Legendy, opowieści, niesamowite historie

Podczas rozmów z mieszkańcami na pewno usłyszycie wiele ciekawych i nieprawdopodobnych opowieści. Niekiedy nie sam zasób, a jakieś wydarzenie albo ludzie z nim związani są genezą powstania niesamowitych historii. Warto więc sporządzić listę miejsc niezwykłych, tajemniczych, „o których ludzie mówią”. Mogą to być „skarby” stanowiące podstawę lokalnych legend.

Legenda (łac. legenda - to co winno być przeczytane) - w literaturze opowieść, posługująca się elementami niezwykłości oraz cudowności, związanej z życiem świętych i męczenników. Informuje o powstaniu jakiegoś miasta lub państwa, zawiera zdarzenia historyczne, najczęściej występuje w niej jakiś bohater lub rycerz. Często osnuta na wątkach ludowych i apokryficznych; rozpowszechniona w średniowieczu. Pierwotnie przekazywana ustnie, następnie zapisywana.

(Źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Legenda>)

Chcąc napisać legendę na podstawie opowieści ludzi, powinniście:

1. Odnieść się do konkretnego czasu historycznego:
 - ☐ najczęściej będzie to czas związany z Waszym zasobem,
 - ☐ możecie jednak napisać: „Dawno, dawno temu...”, albo „W czasach, kiedy nie było jeszcze...” itd.
2. Wyjaśnić powstanie, pojawienie się czegoś:
 - ☐ miejscowości,
 - ☐ zjawiska,
 - ☐ znaku, ducha,
 - ☐ wyspy, pagórka, doliny,
 - ☐ tajemniczych odgłosów itp.
3. Umieścić w fabule bohatera:
 - ☐ postać, która dawniej żyła na danym terenie,
 - ☐ osobę, która prawdopodobnie żyła albo przebywała w miejscu, o którym piszecie.
4. Stworzyć atmosferę tajemniczości poprzez:
 - ☐ niesamowite wydarzenia,
 - ☐ wierzenia ludowe,
 - ☐ duchy, czarownice, „istoty piekielne”.

*jak napisać
legendę?*

Na drodze naszych poszukiwań trafiliśmy na kilka niesamowitych historii. Oto jedna z nich:

„KRWAWY ŚLAD”

W pierwszych tygodniach II wojny światowej w miejscowości Mochle, leżącej na terenie gminy Sicienko, wydarzyła się tragedia, o której do dzisiaj opowiadają mieszkańcy wsi.

Wieczorem, dnia 18 października 1939 roku, 13 niemieckich oprawców zabrało z domów mieszkańców wsi: Józefa Urbanowskiego, Bolesława Bazana, Józefa Stranca oraz sekretarza gminy Mariana Kiełpińskiego. Zabrano również na miejsce kaźni Franciszka Floriańczyka, ale w drodze, pod osłoną ciemności, udało mu się zbiec. Następnego dnia jednak został ponownie ujęty i w nieznanym miejscu zabity. Pozostałych również zamordowano i zakopano gdzieś w lesie. Niemcy w żaden sposób nie oznaczyli tego miejsca.

Po pewnym czasie na korze jednego z drzew zaczął pojawiać się krwistoczerwony ślad. Przez wszystkie lata okupacji widywało go wielu mieszkańców okolicznych wsi. Niektórzy mówili, że to znak wskazujący, że między drzewami spoczywają niewinnie pomordowani ludzie, których krew wypływa z ziemi, aby odnaleziono mogiłę.

Zagadka pojawiającego się krwawego śladu wyjaśniła się po wojnie, kiedy swoją działalność ujawnił leśniczy pan Henryk Bolcek. To on ze swoimi współpracownikami w 1940 roku znalazł świeży grób i, aby móc później go odnaleźć, zaznaczał farbą ślad na drzewie. Robił to do czasu, kiedy możliwe było ujawnienie pochówku zamordowanych. Ekshumacji zwłok dokonano w 1945 roku.

Legendy możecie spisać, opatrzyć fotografiami, rysunkami i mapami. Atrakcyjnym sposobem popularyzowania niesamowitych historii będzie przygotowanie i zaprezentowanie ich w formie przedstawienia teatralnego.

5. Sposób na przedstawienie teatralne

Jak napisać scenariusz?

Podstawą napisania scenariusza jest wybrana legenda. Tworząc tekst, powinniście pamiętać, aby kwestie nie były zbyt długie i nie sprawiały problemu z pamięciowym opanowaniem. Ważniejsze są działania sceniczne, oprawa muzyczna i plastyczna, niż zbyt wiele wypowiedzianej treści. Istotna jest także myśl przewodnia, która nada charakter opowiadanej historii - tajemniczość, zagadka do rozwiązania, fantastyka.

scenariusz

W scenariusz, oprócz tekstu opartego na danej legendzie, możecie wpleść fragmenty znanych utworów literackich o podobnej tematyce. Jeśli chcecie wykorzystać kilka legend, spoiwem łączącym treść może być postać narratora, która snuje opowieść o kolejnych miejscach, bohaterach, wydarzeniach.

Fragmenty scenariusza napisanego na podstawie przytoczonej legendy

SCENA 1

(las w Osówcu, dwie kobiety zbierają chrust)

Kobieta 1

Strach tutaj chodzić. Podobno te gęstwiny są miejscem mordy wielu Polaków. Pamiętasz jesień rok temu?

Kobieta 2

Wszyscy chyba pamiętają wydarzenia z września i października 1939 roku... Przecież wybuchła wojna. Niemcy jakby w amoku masowo mordowali mieszkańców Pomorza. Nas też, niestety, dosięgło ich okrucieństwo. Te rodziny z Mochla... U Urbanowskich, Kiełpińskich, Stranzów i Bazanów - taka tragedia! Taka tragedia!

Kobieta 1

Wyciągnęli ich z domów: Józefa, Bolesława, Mariana i tego drugiego Józefa. Zabrali, zabili. Rodziny nie wiedzą nawet, gdzie ich grób. Straszne!

Kobieta 2

Spójrz na to drzewo. Co to jest? Żywica?

Kobieta 1

Chyba nie... Żywica jest jasna, a to ma kolor czerwony, jak...

Kobieta 2

...krew?!

Kobieta 1

Wracajmy do domu, boję się! (...)

SCENA 3

(las w Osówcu, leśniczy i jego pomocnik)

Leśniczy

Daj puszkę z farbą! Tak, z tą czerwoną. Musimy pilnować, żeby ślad po tym miejscu nie zaginął. (maluje znak na drzewie)

Pomocnik

Dobrze, że te kobiety już poszły. Słyszał pan, panie Henryku? Rozmawiały o tych pomordowanych. Zobaczyły nasz znak na drzewie. Chyba ci zmarli sami przyciągają ludzi na miejsce ich mordy, jakby wołali o pomoc. Może ich dusze błądzą po lesie? Może po potrzebują pochówku, pogrzebu?

Leśniczy

Jeszcze nie, jeszcze nie czas. Trwa wojna, jest zbyt niebezpiecznie. Zadbamy o to, żeby pamięć o tym miejscu nie zaginęła do momentu, gdy już będzie można ich godnie pochować. (...)

Jak przygotować przedstawienie teatralne?

przedstawienie Kiedy już macie gotowy scenariusz, możecie zacząć przygotowania do wystawienia przedstawienia. Działania te można podzielić na kilka etapów:

- podział ról,
- projektowanie strojów (samodzielne lub przy pomocy rodziców wykonywanie kostiumów, ewentualnie wypożyczenie strojów z teatru lub wypożyczalni),
- przygotowanie dekoracji i rekwizytów,
- opracowanie muzyczne przedstawienia - przygotowanie piosenek, nagranie podkładów na płyty CD,
- prowadzenie prób,
- wykonywanie plakatów, przygotowanie zaproszeń,
- wystawienie przedstawienia.

Przygotowanie przedstawienia na pewno jest pracochłonne i czasochłonne. Aby ten wysiłek nie poszedł zbyt szybko w niepamięć, możecie utrwalić je za pomocą kamery, a nagrałą inscenizację przekazać szkołom, klubom i bibliotekom.

6. Jak zaprezentować fotografie?

Kolejnym z działań, które możecie podjąć realizując zadania związane z lokalną historią, jest gromadzenie fotografii, należących do mieszkańców okolicznych miejscowości. Dzięki zdjęciom można zaobserwować upływ czasu i zmiany, jakie zaszły na terenach, na których znajduje się „skarbu”.

Przeszukiwanie rodzinnych albumów skłoni starszych ludzi do wspomnień, a młodych do podróży w czasie i poznania historii. Odnalezione i zeskanowane zdjęcia można zaprezentować na różne sposoby.

Wystawy

Nieodłącznym elementem działań przy odkrywaniu lokalnych zasobów są wystawy, które w zorganizowany sposób prezentują namacalny rezultat pracy młodzieży i wolontariuszy.

Celem wystawy jest wywołanie zainteresowania u wszystkich mieszkańców - tych obecnych i tych, którzy opuścili swoją „małą ojczyznę”, lecz przyjadą na imprezę środowiskową. Odbiorcami wystawy mogą być również osoby spoza miejscowości, zainteresowane odkrywaniem lokalnej historii.

Organizując wystawę warto zadać sobie pytania, które ułatwią Wam pracę:

*przygotowanie
wystawy*

1. Co chcecie zaprezentować?

- ☐ zdjęcia archiwalne „skarbu” i stan zachowania,
- ☐ mapki z zaznaczeniem miejsc, gdzie zasoby się znajdują,
- ☐ fotoreportaż z przebiegu prac,
- ☐ pokłósie konkursów fotograficznych na temat walorów miejscowości lub wybranych grup obiektów, np. przydrożnych figurek,
- ☐ najstarsze fotografie rodzinne, kopie dokumentów itp.

2. Gdzie urządzicie wystawę?

- ☐ Ekspozycja może mieć charakter stały lub objazdowy. Dzięki mobilnej wystawie jest szansa, że eksponaty obejrzy większa liczba odbiorców.
- ☐ Wystawę możecie zaprezentować w: szkołach, bibliotekach, świetlicach, salkach parafialnych, izbach tradycji, domach kultury itp.

3. Kto będzie partnerem działań?

- ☐ Osobami wspierającymi działania będą administratorzy miejsc przewidzianych do przygotowania wystaw: dyrektorzy szkół, księża, kierownicy świetlic, izb tradycji itp.
- ☐ Do pracy przy organizacji wystawy potrzeba wielu ludzi, a ich obowiązki należy rozdzielić (młodzież, plastyk, przedstawiciele instytucji, w których odbywa się wystawa).

4. Jak zainstalujecie wystawę?

- ☐ Do zainstalowania ekspozycji mogą posłużyć różne rodzaje sprzętu i materiału: tablice wystawiennicze, tablice korkowe, antyramy, sznurek, żyłka, sztalugi, brystole itp.
- ☐ Zadbajcie również o wystrój pomieszczenia, o dodatkowe dekoracje, które stworzą odpowiedni nastrój.

Wystawa podniesie rangę działania oraz nada mu rozgłos w środowisku. Jednocześnie dla młodzieży będzie okazją do zaprezentowania swoich dokonań szerokiemu ogółowi.

Prezentacje multimedialne

Sposobem pokazania zebranych zdjęć może być przedstawienie, wykorzystujące nowe technologie połączone z tradycyjnym montażem słowno-muzycznym. Prezentacja powinna być ciekawa tak, aby odbiorcy przenieśli się w czasie i poznali świat w kolorze sepii. Scalenie obrazu, dźwięku i słowa może wywołać wiele wzruszeń i pozytywnych emocji.

Jak przygotować prezentację?

- ❑ Do przygotowania prezentacji w postaci pokazu slajdów możecie wykorzystać program komputerowy MS PowerPoint.
- ❑ Fotografie zapisane w formie obrazów cyfrowych (np. pliki z rozszerzeniem JPG), pogrupujcie według przyjętych przez Was kryteriów np.:
chronologia - od najstarszych do najmłodszych (biorąc pod uwagę rok ich wykonania), temat (np.: kościoły, szkoły, pojazdy, święta, życie codzienne).
- ❑ Zdjęcia umieśćcie w slajdach i ustawcie czas ich wyświetlania.
- ❑ Aby uatrakcyjnić prezentację multimedialną, przygotujcie podkład muzyczny, który wzmocni wymowę obrazów odpowiednią muzyką i tekstem. Piosenki dobierzcie tematycznie do zdjęć.
- ❑ Ciekawsze fotografie wyeksponujcie, zatrzymując slajd dłużej. W czasie tej pauzy młodzież może podkreślić nastrój recytacją tekstów poetyckich, wierszami o przemijaniu, wspomnianiu, łączeniu pokoleń.

Tak przygotowana prezentacja może stanowić otwarcie wystawy fotografii, wieczoru wspomnień lub imprezy międzypokoleniowej.

etapy pracy

Publikacje

Najtrwalszą formą zaprezentowania zebranych zdjęć jest ich opublikowanie.

Publikacje mogą przyjąć różną formę:

❑ Książki - albumu

Przygotowanie wydania wymaga sporo czasu i pieniędzy, ale pozwoli na zachowanie części historii dla kolejnych pokoleń. Publikacja ma dotyczyć lokalnej historii, więc może uda się Wam pozyskać wsparcie finansowe od władz gminy, miejscowych przedsiębiorców lub organizacji pozarządowych.

❑ Fotokroniki

Jeżeli nie zgromadzicie odpowiednich środków, możecie „fotokronikę” publikować w odcinkach w lokalnej gazecie lub w gazetkach szkolnych.

❑ Galerii zdjęć zamieszczonej na stronie internetowej

Jeśli nie posiadacie własnej strony internetowej, możecie zaproponować zamieszczenie fotografii na stronie www lokalnego ośrodka kultury, parafii lub urzędu gminy.

Zdjęcia należy odpowiednio przygotować do publikacji:

- ❑ poddać obróbce cyfrowej,
- ❑ pogrupować według ustalonych przez Was kryteriów,
- ❑ podpisać (kiedy fotografia została zrobiona, jakie wydarzenie przedstawia, kto jest na zdjęciu, z których zbiorów pochodzi).

Ważne jest też uzyskanie zgody właścicieli zdjęć na ich upowszechnianie.

rodzaje publikacji

przygotowanie zdjęć

Przygotowaną publikację (bez względu na jej formę), należy wypromować w środowisku. Jeżeli udało Wam się zgromadzić dużo fotografii, to ich właściciele będą chcieli zobaczyć swoje zdjęcia i pochwalić się nimi znajomym i rodzinie.

7. Konkursy

Ciekawą formą gromadzenia, jak również prezentacji wiedzy o zasobach najbliższego środowiska są konkursy. Mogą one dotyczyć rozmaitych tematów i obejmować różnorodne formy wyrazu, np:

- konkurs drzew genealogicznych,
- stron internetowych, promujących działania wokół zasobu,
- prezentacji multimedialnych, dotyczących walorów gminy,
- konkursy plastyczne, np. na projekt okładki do publikacji, na plakaty informujące o imprezie międzypokoleniowej,
- konkursy literackie, dotyczące lokalnych legend, haseł promujących „skarb” itp.

przykłady konkursów

Przygotowując każdy, nawet najskromniejszy konkurs pamiętajcie, aby :

1. Opracować przejrzysty regulamin - jasno określcie temat i cel konkursu, jego zasięg, profil uczestników, formę i technikę pracy oraz termin i miejsce składania prac konkursowych.
2. Spopularyzować konkurs w środowisku - przygotujcie plakaty, ulotki, informacje do prasy.
3. Zadbać o nagrody dla zwycięzców - mogą to być przygotowane przez Was dyplomy albo symboliczne upominki lub słodczyce, które ufundują właściciele okolicznych sklepów.
4. Zaprosić bezstronną i kompetentną komisję oceniającą - stosownie do tematu konkursu i formy pracy: plastyka, historia, informatyka itp.
5. Zaprezentować zwycięskie prace - urządźcie wystawę, opublikujcie nazwiska laureatów w lokalnych mediach.

przygotowanie konkursu

Dzięki udziałowi w konkursach uczestnicy:

- przeżyją radość tworzenia,
- pogłębią znajomość różnorodnych form artystycznego wyrazu,
- wzbogacą własną wiedzę na temat najbliższego środowiska,
- ujawnią i rozwiną swoje zainteresowania i zdolności plastyczne, literackie, manualne itp.
- będą mieli szansę odniesienia sukcesu i zaistnienia na szerszym forum.

zalety konkursów

Jak realizowaliśmy konkurs na drzewo genealogiczne pt. "Moje korzenie"?

Celem konkursu było rozbudzenie zainteresowania dziejami własnej rodziny, a poprzez to historią najbliższej okolicy. Konkurs adresowany był do wszystkich mieszkańców, a honorowy patronat nad nim objął wójt gminy.

Zadaniem uczestników było opracowanie drzewa genealogicznego swojej rodziny. Mogło ono sięgać dowolną ilość pokoleń wstecz, przy czym musiało obejmować przodków zarówno „po mieczu” (linia męska), jak i „po kądzieli” (linia żeńska). Prace mogły być wykonane w dowolnej formie (wywodu, tablicy potomków, rodowodu), oraz dowolną techniką plastyczną i na wybranym przez autora materiale. Mogły być też uzupełnione o dodatkowe elementy (np. widok gniazda rodowego, czyli miejscowości z której wywodzi się ród).

Zainteresowanie konkursem było duże - wpłynęło ponad 100 różnorodnych prac. Jury złożone z historyków i plastyków dokonało oceny drzew, biorąc pod uwagę następujące kryteria:

1. ilość zawartych w drzewie informacji (ilość ujętych pokoleń, kompletność informacji),
2. stopień skomplikowania przedstawionego opracowania,
3. pomysłowość i oryginalność wykonania,
4. pracowitość,
5. estetyka pracy

Dopełnieniem całości działań było zaprezentowanie drzew na kilku wystawach w szkołach oraz w Izbie Tradycji Kulturalnej w Sicienku. Wystawy przyciągnęły wielu mieszkańców, którzy na fotografiach mogli odnaleźć siebie, swoich krewnych, sąsiadów, znajomych. Niektórzy dostrzegli swoich bliskich na zdjęciach należących do innych rodzin. Nie zabrakło więc rozmów, wspomnień i wzruszeń. W takiej atmosferze odbył się gminny finał konkursu, połączony z wręczeniem nagród i wyróżnień. Impreza stała się ważnym wydarzeniem kulturalnym, o którym informowały lokalne media.

Proponowane przez nas działania mogą przyczynić się do:

- Rozwoju młodzieży wiejskiej (ciekawe zajęcia wyposażają młodych ludzi w nowe umiejętności, poszerzają ich wiedzę, pozwalają atrakcyjnie i pożytecznie spędzić czas wolny, rozwinąć pasję).
- Aktywizacji społeczności lokalnej (mieszkańcy angażują się w poszukiwanie zdjęć, materiałów, niesamowitych historii, pomagają w organizacji przedsięwzięć, biorą udział w konkursach).
- Integracji mieszkańców gminy i budowania więzi społecznych (służą temu spotkania podczas wydarzeń kulturalnych, wystaw, prezentacji, imprez itp.).
- Zmiany stereotypowego myślenia o swojej miejscowości (wzrasta zainteresowanie miejscowością, jej historią, wzmacnia się lokalna tożsamość, następuje ożywienie kulturalne).

Nie musicie oczywiście robić wszystkiego, co zostało tu zaproponowane. Rzecz w tym, by znaleźć coś odpowiedniego dla siebie, aby wyzwolić inicjatywę i własne pomysły!

ŚCIEŻKA 5

DOSZLIŚMY DO CELU - EWALUACJA

*Nikt prawie nie wie,
dokąd go zaprowadzi droga,
póki nie stanie u celu.
/John Ronald Tolkien/*

„Skarb” został odkryty. Wędrówka dobiega końca, więc pora zastanowić się, jakie efekty przyniosły kolejne etapy wyprawy i czy rzeczywiście osiągnęliście upragniony cel. W tej ścieżce przedstawimy Wam sposoby podsumowania zysków i strat wyprawy, czyli przykładowe metody ewaluacji:

- ☛ obserwację,
- ☛ ankietę,
- ☛ wywiad.

Każdy etap proponowanych w tej metodzie działań przynosi określone zmiany w wiedzy, umiejętnościach i postawach młodzieży. Są to oczekiwane rezultaty, czyli efekty przedsięwzięcia, które nazwaliśmy „zdobyczami” odkrywcy. Osiągnięcie ich przez uczestników potwierdzi zrealizowanie celu, jakim jest nabycie praktycznych umiejętności diagnozy zasobów własnych i środowiska lokalnego.

ewaluacja

Realizując przedsięwzięcie, starajcie się na każdym kroku gromadzić i analizować informacje, które pozwolą Wam ocenić efektywność działań oraz stopień osiągnięcia celów. Rozłożenie ewaluacji w czasie (np. po każdym etapie działań), sprzyjać będzie podnoszeniu jakości pracy, umożliwi Wam wprowadzanie zmian i korektę działań w sytuacji, gdy pojawiają się nieprzewidziane problemy.

Z notatnika odkrywcy...

W mojej opinii, najwięcej frajdy dostarczyły nam zajęcia terenowe przy odkrywce obiektów. Na przykład nauczyłem się posługiwania: łopatą, toporkiem, sekatorem, niwelatorem. Wówczas po raz pierwszy miałem w ręku siekiere i GPS. Rewelacyjne były prace pod okiem archeologa. Odnajdywanie śladów historycznych w postaci resztek zasieków, praca z profesjonalnym sprzętem w czasie zajęć, to dla mnie była wielka sprawa.

Z notatnika odkrywcy...

W czasie rajdu rowerowego szlakiem okolicznych zabytków największe wrażenie wywarły na mnie stare, zapomniane cmentarze, miejsca pochówku. Na naszym terenie jest ich kilka. Dotarcie do niektórych z nich nie jest łatwe... Na przykład w wiejskim parku, wśród zarośli i chwastów były trzy mogiły. W jednym grobie spoczywa ciało małej dziewczynki. Ktoś powiedział, że z tym miejscem wiąże się tajemnica. Podobno nocą słychać tu płacz dziecka. Miejscowi nie chcieli o tym mówić, woleli milczeć, niż narazić się. Ale komu...?

Z notatnika odkrywcy...

Nie miałem pojęcia o tym, że niedaleko mnie znajduje się tak ważna fortyfikacja. Słyszałem o „jakichś bunkrach poniemieckich”, ale nie zajmowałem sobie nimi głowy. Byłem zaskoczony, kiedy odkryłem z kolegami, że nie są to schrony poniemieckie i że nie dwa - trzy, ale jest ich kilkanaście. Najbardziej przykuła moją uwagę ich masywna budowa, a szczególnie grube ściany. Przebywanie wśród tych budowli ułatwiło mi przeniesienie się w odległe czasy II wojny światowej. Najbardziej zapamiętałem wędrówki szlakiem Przedmościa Bydgoskiego i odkrywanie w leśnych zaroślach tego, co pozostawiła historia. Nie było łatwo, ale wysiłek się opłacił.

Aby ewaluacja była skuteczna, musicie już na etapie planowania zdecydować, czego i w jaki sposób chcecie się dowiedzieć.

Gromadzone przez Was dane mogą mieć charakter:

a/ ilościowy (jeśli dotyczą informacji liczbowych), np. ilości:

- ☐ odkrytych „skarbów”,
- ☐ przygotowanych prezentacji i opracowań,
- ☐ zebranych wywiadów,
- ☐ osób i instytucji zaangażowanych w działania,
- ☐ nawiązanych kontaktów,
- ☐ zorganizowanych wyjazdów,
- ☐ spotkań z ekspertami,

b/ jakościowy - jeśli dotyczą opisu, poznania i zrozumienia badanych zjawisk (umiejętności, postaw, poglądów itp.).

W gromadzeniu informacji jakościowych pomocne mogą okazać się pytania, które warto mieć na uwadze przez cały czas realizacji przedsięwzięcia:

1. Jak udział w przedsięwzięciu wpłynął na kompetencje uczestników w zakresie np:
 - ☐ komunikacji,
 - ☐ publicznych wystąpień,
 - ☐ planowania działań,
 - ☐ wytrwałości,
 - ☐ systematyczności,
 - ☐ odpowiedzialności,
 - ☐ współpracy (z dorosłymi i rówieśnikami),
 - ☐ kontaktów międzypokoleniowych itp.
2. Na czym polegało gromadzenie informacji przez uczestników?
3. W jakich jeszcze działaniach uczestniczyli?
4. Z kim nawiązali kontakty - kto pomógł im w realizacji zadań?
5. Czego dowiedzieli się o najbliższej okolicy?
6. W jakim stopniu udział w przedsięwzięciu wpłynął na zmianę oceny atrakcyjności środowiska lokalnego?
7. Co chcieliby zmienić w najbliższej okolicy?
8. Czego nauczyli się w trakcie działań i do czego to im się przyda w przyszłości?
9. Co im się najbardziej podobało?
10. Z czego są najbardziej dumni?
11. Co sprawiło im największą trudność i jak sobie z nią poradzili?
12. Czy chcieliby wziąć udział w kolejnym, podobnym przedsięwzięciu?
13. Jakie działania chcieliby podjąć?
14. Co zmieniliby realizując podobne działanie w przyszłości?

pytania

Uzyskanie odpowiedzi na powyższe pytania umożliwią Wam wybrane metody ewaluacji:

☐ **Obserwacja uczestników w trakcie działań**

Pozwoli Wam zauważyć przede wszystkim zmiany w zachowaniu i postawach poszczególnych uczestników. O ich rozwoju świadczyć będzie np. większa aktywność, zaangażowanie w pracę, lepsza współpraca, chęć przełamywania własnych ograniczeń, większa śmiałość w wyrażaniu poglądów, konsekwencja w realizacji przyjętych zadań itp.

☐ **Ankieta**

Jest metodą, która umożliwi Wam w krótkim czasie zebranie informacji od wszystkich uczestników działań. Kwestionariusz ankiety może zawierać pytania zamknięte (wybór jednej lub kilku odpowiedzi spośród podanych), lub otwarte (uczestnik sam formułuje odpowiedź). Ankieta powinna być anonimowa.

☐ **Wywiad**

Prowadzony w formie nieformalnych rozmów indywidualnych i grupowych, pozwoli młodym na swobodne wyrażanie poglądów własnym językiem oraz na konfrontację opinii.

metody ewaluacji

Po zrealizowaniu całego przedsięwzięcia przeprowadźcie ewaluację końcową. Możecie wtedy wrócić do materiałów zebranych w czasie pierwszych spotkań z uczestnikami. Przywołanie ich wcześniejszych opinii na temat atrakcyjności okolicy, przypomnienie, jak niewielką wiedzą o „skarbie” dysponowali, przytoczenie wymyślonych historii związanych z zasobem może być punktem wyjścia do dyskusji o zmianie poglądów młodzieży na temat atrakcyjności miejsca zamieszkania.

Z notatnika odkrywcy...

W czasie II wojny światowej na naszym terenie dochodziło do licznych mordów ludności polskiej przez żołnierzy niemieckich. Najczęściej były to akty zemsty z powodu dawnych sporów. Szukając informacji o krwawym śladzie i leśniczym Bolcku, zapamiętałam spotkanie z córką zamordowanego Józefa Urbanowskiego, lokalnego działacza i wielkiego patrioty. Mimo upływu czasu, widziałam wielki ból, jaki towarzyszył wspomnieniom. Jak się później dowiedziałam, los tej rodziny był bardzo tragiczny. Wojna zabrała również dwóch braci pani Leny. Niewielu mieszkańców naszej wsi pamięta o mordzie z października 1939 roku. Dla mnie to było wyjątkowe przeżycie.

Z notatnika odkrywcy...

Kiedy wspominam spotkania ze starszymi osobami, które pamiętają czasy wojny, to łażą się w oku kręci. Na początku miały opory przed tym, by opowiedzieć swoją historię, ale potem ta niechęć mijała. Nie przypuszczałam, że dzieje mojej wsi są takie ciekawe. Bywało, że te rozmowy schodziły na inne tematy. Ci ludzie mówili o codziennych troskach, o chorobach, o swoich dzieciach. Często musiałam dokładnie wsłuchiwać się, bo mówili niewyraźnie albo wtrącali niezrozumiałe wyrazy. Wiem, że czas, który spędziłam z nimi, nie był zmarnowany. Cieszę się, że miałam okazję poznawać historię od świadków takich wydarzeń.

Z notatnika odkrywcy...

W ramach projektu po raz pierwszy pojechałam do Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego. Łyknałam kawał historii na żywo. Widziałam umocnienia i tunele podziemne wykonane przez Niemców w celu zatrzymania wojsk radzieckich i polskich w marszu na Berlin. Inną ciekawostką jest to, że znajduje się tam również rezerwat przyrody, a dokładnie nietoperzy, których naliczono około 30 tysięcy. Było naprawdę fajnie.

Porównanie w czasie zebranego materiału pozwoli Wam ustalić, w jakim stopniu realizacja przedsięwzięcia przyczyniła się do zmiany postrzegania atrakcyjności własnej miejscowości i czy rozwinęła w młodych ludziach umiejętność oceny jej zasobów.

ŚCIEŻKA 6

SZCZĘŚLIWEJ DROGI, JUŻ CZAS...

*W drodze do celu
nie wymawiaj się brakiem kompasu.
/Antoni Regulski/*

Z bagażem porad, pomysłów i gotowych rozwiązań jesteście przygotowani, aby wyruszyć na własną drogę odkrywania „skarbów” lokalnej historii.

Otrzymaliście wskazówki co, jak i po co możecie zrobić, aby zaktywizować młodych ludzi do działania, wyposażyć ich w nową wiedzę i umiejętności, zmienić swoją miejscowość. Zachęcamy Was do skorzystania z naszych pomysłów, ponieważ z doświadczenia wiemy, że realizacja tych działań pozwoliła młodzieży odkryć nowe horyzonty i przyczyniła się do zmian w naszej „małej ojczyźnie”.

W publikacji przedstawiliśmy również zagrożenia, jakie możecie napotkać podczas odkrywania lokalnych „skarbów”. Teraz Wasza droga powinna być łatwiejsza - możecie ominąć te „wyboje”, na które my trafiliśmy.

Pracując z młodzieżą, nie zapominajcie o swoich pasjach. Jeżeli Wy podejdziecie do działania z energią, wiarą, zaangażowaniem, to zainspirujecie młodych ludzi do aktywności! Życzymy Wam powodzenia i ... szczęśliwej drogi!

ZAPROSZENIE DO WSPÓŁPRACY

Drodzy Czytelnicy!

Jeżeli:

- ☐ chcecie wdrożyć w swoim środowisku projekt w oryginalnej formie...
- ☐ zamierzacie wykorzystać tę publikację w całości lub we fragmentach...
- ☐ macie własny pomysł na odkrywanie „skarbów” i potrzebujecie pomocy lub konsultacji...
- ☐ nurtują Was pytania, na które nie znaleźliście odpowiedzi w tej książce...
- ☐ jesteście zainteresowani współpracą z naszym stowarzyszeniem...
- ☐ chcecie wymienić się doświadczeniami...

To:

- ☐ zadzwórcie
- ☐ wyślijcie e-mail
- ☐ napiszcie list
- ☐ zajrzyjcie na stronę naszego stowarzyszenia

Jesteśmy otwarci na współpracę:

- ☐ pomożemy Wam wdrożyć przedsięwzięcie
- ☐ doradzimy, jak rozwiązać problem
- ☐ pomożemy napisać projekt
- ☐ odpowiemy na pytania
- ☐ zorganizujemy warsztaty
- ☐ wysłuchamy Waszych uwag

Zainteresowanych prosimy o kontakt:

Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych w Wojnowie
Wojnowo 1
86-014 Sicienko
tel. 052 587 05 66
e-mail: biuro@sil-wojnowo.pl
www.sil-wojnowo.pl

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

POLISH-AMERICAN
FREEDOM FOUNDATION

Stowarzyszenie
Inicjatyw Lokalnych
w Wojnowie

Program Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności „**Równać Szanse**” administrowany przez Polską Fundację Dzieci i Młodzieży istnieje od 2001 roku. Celem programu jest wsparcie inicjatyw społecznych służących wyrównywaniu szans edukacyjnych, a tym samym startu życiowego młodzieży z terenów wiejskich oraz miejscowości do 20 000 mieszkańców.

Program „Równać Szanse” składa się z kilku elementów, którymi są: dotacje, które przyznajemy w ramach konkursów grantowych (Ogólnopolski Konkurs Grantowy, Regionalny Konkurs Grantowy, Projekty Modelowe), także zbudowana wokół serwisu internetowego www.rownacszanse.pl Sieć Liderów – wirtualna społeczność osób koordynujących projekty, Regionalne Fora Edukacyjne oraz **Akademia Programu Równać Szanse**, której zadaniem jest merytoryczne wspieranie organizacji i osób działających na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych.

Akademia to:

- system wsparcia organizacyjnego i merytorycznego oraz partnerstwa dla lokalnych organizacji realizujących projekty w ramach programu „Równać Szanse”,
- szkolenia i spotkania popularyzujące ideę wyrównywania szans edukacyjnych młodzieży z małych miejscowości oraz działań promujących najlepsze projekty programu „Równać Szanse”,
- laboratorium wprowadzania projektów modelowych w nowych miejscach i zaangażowania do ich realizacji nowych środowisk lokalnych.